

**37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Állam- és Jogtudományi Szekció**

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:
Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

Tisztviselő eladó? Az Európai Unió forgóajtó-problémája

Kézirat lezárásának dátuma:

2024. 12. 09.

Nyilatkozat:

Ezennel nyilatkozom, hogy jelen dolgozat elkészítéséhez mesterséges intelligenciát **nem** használtam.

Tartalomjegyzék

I. Alapvetés.....	1
I.1. Bevezetés.....	1
I.2. Fogalommeghatározás.....	2
II. Rendellenességek.....	4
II.1. Összeférhetetlenség.....	4
II.1.1. Kvázi szabályozási csapda (<i>regulatory capture</i>).....	5
II.1.2. Befolyásolás	7
II.2. Közbizalom, integritás és átláthatóság.....	8
II.3. Tisztességes verseny	10
III. Szabályozási háttér.....	11
III.1. Általános személyzeti szabályzat	12
III.2. Európai Bizottság	16
III.3. Európai Parlament	19
III.4. Egyéb intézmények.....	23
III.5. Önálló etikai szerv felállítása	24
IV. Hatékony szabályozás kialakítása	26
IV.1. Általános regulatív kérdések.....	26
IV.2. <i>De lege ferenda</i>	28
V. Következtetések.....	32
Irodalomjegyzék.....	35

„A politikát kétféleképpen teheti valaki a hivatásává:

vagy politikáért, vagy a politikából él.”

– Max Weber¹

I. Alapvetés

I.1. Bevezetés

Az Európai Bizottság elnöke – az általa vezetett szerv vitális jellegét is tekintve² – az Európai Unió egyik legfontosabb és a Nizzai szerződés megkötése óta egyre növekvő befolyással rendelkező tisztviselője.³ José Manuel Barroso 2004 és 2014 között töltötte be ezt a szerepet és két mandátuma alatt erősen központosította a Bizottság működését,⁴ ezzel vitán felül az Unió politikák legfőbbjére meghatározó behatást gyakorolva.⁵ Mindezek tudatában teljességgel érthető volt a sajtó és közvélemény felháborodása, miután az egykori elnök a görög költségvetési hiány „elrejtésében”⁶ és a 2008-as gazdasági világválság kirobbanásában is jelentős szerepet játszó⁷ Goldman Sachs International alkalmazásába került a rá vonatkozó 18 hónapos türelmi időszak lejártát követően.⁸

Barroso példája pusztán egy a sok közül, hiszen ahogy az az *Alliance for Lobbying Transparency and Ethics Regulation* (továbbiakban: ALTER-EU) jelentéséből is kiderül, a 2009-2010 időszakban távozó 13 biztos közül hat ment keresztül az úgynevezett forgóajtón, hogy olyan magánvállalatoknál helyezkedjenek el, mint például a Fleishman-Hillard, illetve a Fipra lobbicégek, a Munich Re biztosító vagy a BNP Paribas bankkonglomerátum.⁹ Természetesen nem csak a Bizottság tisztviselőit érintő jelenségről van szó, az Európai

---

¹ Max WEBER: Tanulmányok. Osiris Kiadó, Budapest 1998. 163. o.

² VÁRNAY Ernő, PAPP Mónika: Magyarázat az Európai Unió jogáról. Wolters Kluwer, Budapest 2023. 86. o.

³ Hussein KASSIM: Leadership in the Commission. In: The European Commission of the Twenty-First Century (Hussein KASSIM *et al.*) Oxford University Press, Oxford 2013. 9. o.

⁴ KASSIM: i.m. 26. o.

⁵ OSZTOVITS András (szerk.): EU-jog. HVG Orac, Budapest 2021. 105-110. o.

⁶ Beat BALZLI: How Goldman Sachs Helped Greece to Mask its True Debt <https://is.gd/U5YA2a> 2024.09.04.

⁷ <https://is.gd/oDOLih> 2024.09.04.

⁸ <https://is.gd/bbqSku> 2024.09.04.

⁹ Jens CLAUSEN: Revolving door provides privileged access. ALTER-EU. 2011. 7-11. o.

Beruházási Bank (EBB),¹⁰ Európai Központi Bank (EKB)¹¹ és más uniós szervek berkeiben is rendszeresen lehet hasonló mozgásokat megfigyelni.

Ezzel az uniós adminisztráció integritását, átláthatóságát, demokratikus jellegét és vele szemben fennálló közbizalmat is aláásva, hiszen a tisztviselők magánérdeke az általuk szolgált közérdekkel jelentős ellentétbe kerül és kerülhet. Ezen túlmenően a demokrácia jogi szempontból is kiemelt szerepet tölt be az Európai Unióban, az Európai Unióról szóló szerződés (továbbiakban: EUSZ) 2. cikke ugyanis alapértékként nevesíti azt.¹² Az intézmények, szervek és hivatalok számára az Európai Unió működéséről szóló szerződés (továbbiakban: EUMSZ) jogot biztosít arra, hogy nyitott, hatékony és független európai igazgatásra támaszkodjanak.¹³ Az uniós polgár szempontjából az Európai Unió Alapjogi Chartájának (továbbiakban: Alapjogi Charta, Charta) 41. cikke releváns, amely nevesíti a megfelelő ügyintézéshez,¹⁴ másnéven a „jó közigazgatáshoz” való jogot, amely többek között a részrehajlás nélküli és tisztességes eljárásra irányul.¹⁵

Ezek tudatában nem mondható az, hogy az imént röviden szemléltetett probléma pusztán etikai vagy politikai karakterrel bírna, hiszen annak EU-jogi aspektusa tisztán látható. Ennek megfelelően e dolgozatban a célom, hogy jogi szempontból a lehető legátfogóbban bemutassam az Európai Unió forgóajtó-problémáját, és elemezzem a leginkább érintett szervek gyakorlatát, illetve a releváns *hard law* és *soft law* megoldásokat a jelenség effektív szabályozására. Végezetül az, hogy *de lege ferenda* javaslattal éljek a jelenlegi szuboptimális állapot orvoslására. Ehhez első lépésként azonban elengedhetetlen, hogy a forgóajtó-jelenségnek a vizsgálat szempontjából megfelelő és következetesen alkalmazott fogalmát megalkossuk.

I.2. Fogalommeghatározás

A forgóajtó-jelenség nem egyoldalú pozícióváltást feltételez, hanem a köz- és a magánszektor munkavállalóinak mozgását az „ajtó” – ilyen értelemben vett – két oldala között. Létezik egy

---

¹⁰ Anna ROGGENBUCK, Teodóra DÖNSZ-KOVÁCS: Soft landing: New high-level EIB ‘revolving door’ revelations suggest systemic issue persists <https://is.gd/KhxrIE> 2024.09.05.

¹¹ Hannah BRENTON: Ombudsman investigates ‘revolving doors’ at ECB after senior economist leaves for US bank <https://is.gd/AQ0p5E> 2024.09.05.

¹² EUSZ 2. cikk

¹³ EUMSZ 298. cikk

¹⁴ Alapjogi Charta 41. cikk

¹⁵ CHRONOWSKI Nóra: Mikor megfelelő az ügyintézés? Uniós és magyar alapjogvédelmi megfontolások* Magyar Jog 2014/3. sz., 1. o.

úgynevezett „bejárati” és egy „kijárat” rotáció. Előbbi azt hivatott kifejezni, amikor a magánszektorból a közszolgálat felé tendál egy személy, utóbbi pedig ennek fordítottját, tehát a közszolgálatot elhagyva a magánszektorban való elhelyezkedést jelenti. A bejárati mozgások csak ritkán problematikusak, hiszen itt általánosságban, az egyes tisztviselők kinevezésében a tagállamok, maga az EU vagy az uniós polgárok is szerepet játszanak, tehát a bejutás nem csupán egyéni döntés kérdése. A szolgálati jogviszony megszűnése utáni elhelyezkedésben viszont sokkal nagyobb szerepe van az individuális elhatározásoknak és érdekeknek, többek között a meglévő szabályozás hiányosságaiból is adódóan. Ebből kifolyólag kétféleképpen határozhatjuk meg a forgóajtó-jelenség fogalmát az EU vonatkozásában, egy szűkebb és egy tágabb definícióval élve. Az uniós intézmények és szervek, mint az Európai Ombudsman,¹⁶ Európai Számvevőszék¹⁷ vagy az Európai Parlament (EP)¹⁸ nagyobb előszeretettel használják a szűk megfogalmazást, amely csak a kimeneti mozgásra fókuszál, szemben a szakirodalomban fel-fel tűnő tág értelemben vett forgóajtó-jelenség fogalommal, amely a be- és kijárat váltózást egyaránt fogalmi elemnek tekinti.¹⁹ Ez valószínűleg azért figyelhető meg, mert az etikai és más, személyzetre vonatkozó szabályzatok főleg a kijárat oldalra gyakorolhatnak közvetlen behatást.

Ezek mellett még egy további distinkciót is meg kell tenni a fogalom meghatározását megelőzően. Ez a szigorú és a laza értelemben vett forgóajtó-jelenség. Szigorú meghatározásnak azt tekinthetjük, amikor egy korábbi köztisztviselő a magánszektor olyan ágában helyezkedik el, amelyet korábbi közszférabeli munkáltatója szabályoz; lazának pedig csupán a későbbi magánszektorbeli elhelyezkedést nevezzük ágazatfüggetlenül.²⁰ Ez azért kiemelkedően fontos, mert önmagában a közszolgálatból való kilépés és a privátszektorbeli munkavállalás nem tekinthető problematikusnak. Gondoljunk csak bele abba a leegyszerűsített példába, miszerint semmilyen aggályt nem vetett volna fel, ha Peter Skinner, aki 20 éven át volt európai parlamenti képviselő, emellett több mint 15 évig a Gazdasági és Monetáris Bizottság tagja,²¹ mandátuma lejártát követően nem az Allianz SE pénzügyi

---

¹⁶ Európai Ombudsman: Decision on how the European Commission manages ‘revolving door’ moves of its staff members (OI/1/2021/KR)

¹⁷ <https://is.gd/IzgojQ> 2024.09.07.

¹⁸ Európai Parlament Kutatószolgálat: Rules on ‘revolving doors’ in the EU. 1. o.

¹⁹ David COEN, Colin PROVOST: Revolving doors. In: The Palgrave Encyclopedia of Interest Groups, Lobbying and Public Affairs. (Phil Harris, Alberto Bitonti, Craig S. Fleisher, Anne Skorkjær Binderkrantz szerk.) Palgrave Macmillan, Cham 2022. 1170. o.

²⁰ Adam William CHALMERS *et al.*: In and out of revolving doors in European Union financial regulatory authorities. Regulation and Governance 2022/4. sz. 1234. o.

²¹ <https://is.gd/iTW4Da> 2024.09.10.

szolgáltatónál helyezkedik el tanácsadóként és lobbistaként,²² hanem pékséget nyit szülővárosában, Oxfordban.²³

Mindezek tudatában egy sajátos, *szűken*, de *nem szigorúan* vett definíciót tartok alkalmasnak az általam vizsgált problematika elemzésére, amely így szól: Az Európai Unió szempontjából a forgóajtó-jelenség azt jelenti, hogy az uniós közszolgáltatban ellátott feladatait – szolgálati jogviszonyának megszűnése vagy fizetés nélküli szabadsága okán – aktívan már el nem látó személy a magánszektorban munkát vállal, ahol olyan tevékenységet végez, amelyhez az uniós tapasztalatait és kapcsolatait saját vagy más magánérdekének hasznára fordítja, ami így összeférhetetlenségi helyzetet eredményezhet.

Véleményem szerint az így megalkotott fogalom megfelelően behatárolja a problémát annak kérdéses elemeit szem előtt tartva és nem engedi a téma olyan jellegű bővítését, amely elbagatellizálná annak negatív hatásait.

II. Rendellenességek

Ebben a fejezetben az Európai Unióról a nyilvánosságban kialakult képre, az unióba vetett bizalomra és általánosságban az uniós intézményrendszerre tekintettel negatív hatásokat elemzem, amelyeket az imént meghatározott értelemben vett forgóajtó-jelenség képes kiváltani jelenlegi, gyengén szabályozott formájában. Annak érdekében, hogy szemléltessem a probléma súlyát és korántsem *ad hoc* jellegét, minden felvetett rendellenességet példával támasztok alá.

II.1. Összeférhetetlenség

A Bizottság egy 2021-es közleményében iránymutatást adott ki a 2018. évi költségvetési rendelet 61. cikkében meghatározott összeférhetetlenség fogalommal és erre vonatkozó egyéb szabályokkal kapcsolatban.²⁴ Ennek célja többek között az uniós költségvetés végrehajtásában, nyomon követésében és ellenőrzésében részt vevők szempontjából a fogalom egységes alkalmazásának előmozdítása volt.²⁵ Erre a definícióra hivatkozhatunk,

---

²² <https://is.gd/OcxMQB> 2024.09.10.

²³ <https://is.gd/6dqPP1> 2024.09.10.

²⁴ A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE Iránymutatás az összeférhetetlenségek költségvetési rendelet szerinti elkerüléséről és kezeléséről (2021/C 121/01) (továbbiakban: Összeférhetetlenség iránymutatás)

²⁵ Összeférhetetlenség iránymutatás 2. pont 1)

mint az EU által az előbb megnevezett témakörben elfogadottra, amely így szól: *Összeférhetetlenség akkor áll fenn, ha a költségvetés végrehajtásában érintett „pénzügyi szereplő vagy egyéb személy feladatainak pártatlan és tárgyilagos ellátása családi vagy érzelmi okok, politikai szimpátiával vagy nemzeti kötődéssel kapcsolatos okok, továbbá gazdasági érdek vagy bármely más közvetlen vagy közvetett személyes érdek miatt sérül.*”²⁶ Ez alapján a fogalom lényegi elemei 1) a hivatalos feladat pártatlan és tárgyilagos ellátásának követelménye; 2) egy meghatározott ok, amely a tisztviselő magánérékéhez kötődik; 3) ezzel az okkal összefüggő okozat, amely a tárgyilagosság és pártatlanság sérülését eredményezi.

Az előzőekben ismertetett fogalom kifejezetten a költségvetéssel kapcsolatos ügyekben alkalmazandó. Emellett megállapíthatjuk, hogy a forgóajtó-jelenség vonatkozásában a második fogalmi elem, azaz a kiváltó ok, szinte minden esetben a gazdasági érdekre szűkíthető. A vizsgált probléma sajátosságaira tekintettel úgy gondolom, hogy egy kevésbé cizellált, általánosabb definíció adekvátabb keretet ad az összeférhetetlenség okozta rendellenességek elemzésének. Ebből kifolyólag a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (továbbiakban: OECD) által megalkotott és 2005 óta használt fogalmat értem majd összeférhetetlenség alatt, amely így szól: *„Az összeférhetetlenség a köztisztviselő közfeladata és magánéréke közötti összeütközést jelenti, amelyben a tisztviselő magánéréke helytelenül befolyásolhatja hivatali feladatainak ellátását és kötelességeinek teljesítését.*”²⁷ A következőekben az ebből fakadó komplikációk jól körülhatárolható tényállásait fejtem ki.

II.1.1. Kvázi szabályozási csapda (*regulatory capture*)

A szabályozási csapda kifejezést arra használjuk, amikor egy iparágat szabályozó hatóság bizonyos tényezők hatására a közérdek helyett a szabályozni kívánt iparág érdekeit helyezi előtérbe.²⁸ Jelen helyzetet azért nevezem *kvázi* szabályozási csapdának, mert az EU szerveiről általánosságban nem mondható el, hogy a közérdek helyett a szabályozott iparágak érdekeit szolgálnák, azonban az egyes – főleg magasabb rangú – tisztviselők szintjén esetenként felfedezhető ilyen tendencia. Ezzel a forgóajtó-jelenség küszöbéhez érkezünk, ugyanis ezek a személyek még közszolgaként elkezdhetnek egyes vállalatokkal kivételezve bánni, annak

²⁶ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU, Euratom) 2018/1046 RENDELETE (2018. július 18.) az Unió általános költségvetésére alkalmazandó pénzügyi szabályokról, az 1296/2013/EU, az 1301/2013/EU, az 1303/2013/EU, az 1304/2013/EU, az 1309/2013/EU, az 1316/2013/EU, a 223/2014/EU és a 283/2014/EU rendelet és az 541/2014/EU határozat módosításáról, valamint a 966/2012/EU, Euratom rendelet hatályon kívül helyezéséről 61. cikk (3)

²⁷ OECD: Managing Conflict of Interest in the Public Sector. 13. o. <https://is.gd/1sxst1> 2024.09.11.

²⁸ <https://is.gd/mYzHTk> 2024.09.11.

érdekében, hogy azok később jólfizető állást felkínálva hálálják meg a „szívességet.”²⁹ Ez leggyakrabban a pénzügyi szektorban figyelhető meg,³⁰ de az általános politikai döntéshozó és végrehajtó szervek sem lehetnek túlságosan alulrepräsentálva, melyet a későbbiekben alá is támasztok. Ilyetén módon a tisztviselők ugródeszkaként használják az olyan pozíciókat, amelyek megfelelő, tisztességes és pártatlan működésében a polgároknak a legnagyobb érdeke áll fenn, ezzel összeférhetlenségi szituációt hoznak létre.

Felmerülhet a gyakorlat jogellenessége is, melynek megítélése adott tagállam jogszabályainak függvénye: Magyarországon például a Btk. 294. § szerinti hivatali vesztegetés elfogadása,³¹ Németországban az StGB. 332. § szerinti *Bestechlichkeit*³² tényállásai fedhetik azt le. Az ilyen ajánlatok megtétele azonban többnyire olyan finom utalásokkal történik, amely adott esetben még a tisztviselő kollégáinak sem tűnik fel, ezzel lényegében bizonyíthatatlanná téve a feltételezett bűncselekmény elkövetését.³³

Kitűnő példaként említhető Vazil Hudák esete, akinek az Európai Beruházási Bank (továbbiakban: EBB) alelnökeként jelentős szerepe volt a Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér bővítése érdekében kiadott – környezetvédelmi szempontból is rendkívül aggályos³⁴ – 200 millió euró összegű hitel jóváhagyásában.³⁵ Mandátuma 2019. októberéig szólt, 2020 januárjában – az akkor hatályos szabályok szerinti 12 hónapos³⁶ türelmi időszakának lejártá előtt – kinevezték a Budapest Airport Zrt. igazgatóságának tagjai közé,³⁷ amellyel kapcsolatban egyes források szerint az Európai Csalás Elleni Hivatal (továbbiakban: OLAF) jelen dolgozat megírásának időpontjában is vizsgálatot folytat.³⁸ A teljesség kedvéért fontos megjegyezni azonban, hogy azon ritka esetek egyikéről van szó, amikor a forgóajtó-jelenség okozta összeférhetlenségi tényállások bekövetkezését megakadályozni hivatott mechanizmusok jól működtek és az EBB etikai és törvényességi bizottsága nem engedélyezte Vazil Hudák számára a pozíció betöltését.³⁹

---

²⁹ OECD Post-Public Employment. 26.o. <https://is.gd/umhfbI> 2024.09.11.

³⁰ CHALMERS: i.m. 1235. o.

³¹ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 294. §

³² Strafgesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 13. November 1998. 332. §

³³ OECD: Post-Public Employment. 26. o.

³⁴ ROGGENBUCK, DÖNSZ-KOVÁCS: i.m.

³⁵ <https://is.gd/aEgv1E> 2024.09.14.

³⁶ EBB Igazgatási Bizottság Magatartási Kódex (2019. március 14-i verzió) 4. pont

³⁷ <https://is.gd/fyoR23> 2024.09.15.

³⁸ Mari ECCLES, Federica DI SARIO: EU anti-fraud office probes €200M loan to Budapest Airport <https://is.gd/0hOKoY> 2024.09.15.

³⁹ EBB: 2020 Annual Report of the Ethics and Compliance Committee

II.1.2. Befolyásolás

A lobbizás manapság nemcsak az Amerikai Egyesült Államokban bevett és elfogadott tevékenység, de az Európai Unió politikáinak kialakítása során is jelentős szerepet játszik, tekintettel az EU egyre bővülő hatásköreire⁴⁰ és komplex jogalkotási folyamataira.⁴¹ Annak ellenére, hogy e tevékenység jogszerű, korántsem konfliktusmentes, hiszen az európai közvélemény továbbra is azon az állásponton van, hogy az üzleti élet és a politika közötti túl szoros kapcsolat korrupcióhoz vezet. Az Eurobarometer 2024 február-márciusi felmérésében a megkérdezettek 75%-a értett egyet a fenti állítással és még a legmegosztóbb eredményt produkáló Dánia is 52%-os értékkel áll az utolsó helyen.⁴²

Gyakran említik a lobbizás mellett szóló érvként, hogy a köz- és magánszektor közötti ilyenfajta eszmecsere hatására a jogszabályok nem egy hermetikusan elzárt környezetben születnek. A közszféra ilyen módon hozzáférhet a privát entitások humántőkéjéhez és szélesebb perspektívával vághat neki adott probléma vagy iparág szabályozásának.⁴³ Problémás lehet azonban, hogy a közérdek és a lobbierdek gyakran nem egyezik egymással, ilyenkor a tisztviselőknek és intézményeknek mérlegelniük kell a kettő között.⁴⁴

Mindazonáltal a pártatlan mérlegelést jelentősen megnehezítheti, ha egy vagy több nagyvállalat érdekét a döntést előkészítő vagy meghozó tisztviselő volt kollégája képviseli a közérdekkel szemben. A forgóajtó problémája itt lép a képbe, mivel egyáltalán nem elhanyagolható azoknak az extisztviselőknek a száma az Európai Unióban, akik a közszolgálatot elhagyva rögtön valamilyen lobbicégnél kötnek ki. A *Transparency International EU* jelentése szerint a 2009-2014-es európai parlamenti ciklus után 161 képviselő hagyta el a politikai pályát, ebből 30%, azaz 48 személy regisztrált lobbiszervezetek alkalmazásába került.⁴⁵ Ebből 26 fő Brüsszelben tevékenykedő cégekhez került a mandátumuk végétől számított két éven belül.⁴⁶ Ugyanebben az időszakban a Bizottságot elhagyók sem tétlenkedtek, a 27 biztosból 15 választott a fent említett képviselőkkel

---

⁴⁰ David COEN, Jeremy RICHARDSON (szerk.): *Lobbying the European Union: Institutions, Actors, and Issues*. Oxford University Press, New York 2009. 83. o.

⁴¹ Heike KLÜVER *et al.*: *Legislative Lobbying in Context: Towards a Conceptual Framework of Interest Group Lobbying in the European Union*. *Journal of European Public Policy* 2015/4. sz. 448. o.

⁴² <https://is.gd/kLkvNz> 2024.09.18.

⁴³ Európai Parlament Kutatószolgálat: *Rules on 'revolving doors' in the EU*. 22. o.

⁴⁴ Anne RASMUSSEN *et al.*: *With a Little Help From The People? The Role of Public Opinion in Advocacy Success*. *Comparative Political Studies* 2018/2. sz. 144. o.

⁴⁵ Transparency International EU: *Access All Areas – When EU politicians become lobbyists* 13. o.

⁴⁶ U.o.

megegyező karrierutat.⁴⁷ Ezek az adatok mutatják igazán, hogy mennyire bevett és tudatos gyakorlattá vált leköszönő magasrangú EU bürokraták alkalmazása a magánszféra egyes szektoraiban.

A probléma főleg abban áll, hogy ezek a személyek „magukkal viszik” a hivatali idejük alatt szerzett kapcsolati hálójukat, reputációjukat és baráti körüket,⁴⁸ tehát az úgynevezett bürokratikus tőkét,⁴⁹ ezáltal lehetséges, hogy kiváltságos helyzetbe kerülnek volt kollégáik előtt, illetve könnyebb hozzáféréssel rendelkeznek majd hozzájuk.⁵⁰ Következésképpen kialakulhat egy örökös körforgás a kvázi szabályozási csapda és a befolyásolás összeférhetetlenségi szituációi között, hiszen könnyen meglehet, hogy a már lobbistaként dolgozó extisztviselők a jelenlegieket is arra készítetik, hogy menjenek át a forgóajtón.

Példaként Günther Oettinger hozható fel, aki 2014-2019 között a Juncker-Bizottság digitális gazdaságért és társadalomért, majd költségvetésért és emberi erőforrásokért felelős biztosa volt.⁵¹ Már hivatali ideje alatt sem tartózkodott a különböző lobbicsoportoktól. Összesen 455 szervezettel tárgyalt 876 különböző találkozó alkalmával.⁵² Később azért érte bírálat, mert Klaus Mangold – közismert oroszbarát lobbista – magángépén repült Budapestre.⁵³ Nem meglepő, hogy tisztségének lejártát követően 2020. szeptemberében saját lobbicéget alapított,⁵⁴ azonos év novemberében pedig a Kekst CNC, többek között Brüsszelben is tevékenykedő⁵⁵ lobbivállalat alkalmazásába került.⁵⁶ Fontos kiemelni, hogy mindkét jogi személy be van jegyezve az átláthatósági nyilvántartásba⁵⁷ – amelyről később részletesen is szó lesz – és akár saját, akár ügyfelek nevében rendszeresen érdekképviselői tevékenységet látnak el a Bizottság előtt.⁵⁸

II.2. Közbizalom, integritás és átláthatóság

---

⁴⁷ Transparency International EU: Access All Areas – When EU politicians become lobbyists 21. o.

⁴⁸ CHALMERS: i.m. 1236. o.

⁴⁹ Elise S. BREZIS, Joël CARIOLLE: Financial Sector Regulation and the Revolving Door in US Commercial banks. Springer, Cham 2016. 6. o.

⁵⁰ OECD: Post-Public Employment. 21. o.

⁵¹ <https://is.gd/ldrBep> 2024.09.21.

⁵² <https://is.gd/UdTVr0> 2024.09.22.

⁵³ <https://is.gd/6nxNa3> 2024.09.22.

⁵⁴ <https://is.gd/aUcvWI> 2024.09.22.

⁵⁵ <https://is.gd/nW2yf0> 2024.09.22.

⁵⁶ <https://is.gd/aUcvWI> 2024.09.22.

⁵⁷ Átláthatósági nyilvántartás: <https://is.gd/PS2T1e> illetve <https://is.gd/yMD0tB> 2024.09.22.

⁵⁸ <https://is.gd/UJp8rb> 2024.09.22.

Az előző alfejezetekben bemutatott összeférhetetlenségi szituációk, a forgóajtó-jelenség részeként visszatérő elemei az európai politikának, ahogyan azt a példák is mutatják. Emily O'Reilly, az Európai Ombudsman 2024. május 17-i Ursula von der Leyenhez intézett nyílt levelében arra hívja fel a figyelmet, hogy ez a gyakorlat „negatív hatással lehet a közbizalomra, táplálja az euroszeptikus érzelmeket és aláássa az EU kereskedelmi, verseny- és egyéb érdekeit”.⁵⁹

A levelet egy újabb incidens után indított vizsgálat keretében küldte az ombudsman, ugyanis Henrik Morch, az Európai Bizottság Versenypolitikai Főigazgatóságának korábbi magasrangú tisztviselője a Paul Weiss amerikai ügyvédi iroda brüsszeli fióktelepén kapott új állást.⁶⁰ További aggodalomra adhat okot, hogy nem veszi elejét a Bizottság olyan forgóajtó-mozgásoknak sem, amelyek az EU-n kívüli vállalatok érdekeit szolgálják különösen az így megszerzett belső információkkal.⁶¹ Ez már a szerv integritását is roncsolhatja, hiszen annak kizárólag az uniós érdekeket kellene előmozdítania és védenie a működése során.⁶²

Mindezek mellett az EUMSZ 15. cikk (1) bekezdés által is biztosított átláthatóság elve is jelentősen háttérbe szorul amikor forgóajtó mozgásokról van szó. Az ombudsman többszöri kérelmére⁶³ a Bizottság létrehozott ugyan egy felületet, ahol a korábbi biztosok engedélyezett hivatásszerű tevékenységeit publikálja a kapcsolódó bizottsági határozatok és a Független Etikai Bizottság véleményeivel egyetemben.⁶⁴ Korántsem mondható elégségesnek a megoldás az Európai Unió intézményrendszerének szempontjából, mivel az Európai Parlament, az Európai Központi Bank és az Európai Beruházási Bank sem rendelkezik hasonló, a nyilvánosság számára elérhető adatbázissal. Az átláthatóság elvét eme intézmények éves jelentései nem elégíthetik ki, tekintettel arra, hogy ezek nem tartalmazznak adatot minden ügyről, illetve túl hosszú idő telhet el az egyes esetekről való határozatok meghozatala és azok publikálása között.⁶⁵ Ezek felderítéséhez gyakran oknyomozás szükséges az ebben a szektorban tevékenykedő civil szervezetek vagy hírportálok részéről. Kiemelendő, hogy a transzparencia olyannyira nem éri el a kívánatos szintet a tárgyalt témában, hogy egyes

---

⁵⁹ <https://is.gd/T3QrFC> 2024.09.23.

⁶⁰ <https://is.gd/3aoYdL> 2024.09.23.

⁶¹ Európai Ombudsman: How the European Commission handles revolving door moves by senior staff members from its Directorate-General for Competition to corporate law firms

⁶² OSZTOVITS: i.m. 95. o.

⁶³ Európai Ombudsman: Decision on how the European Commission manages ‘revolving door’ moves of its staff members (OI/1/2021/KR) 49-56. pontok

⁶⁴ <https://is.gd/aUcvWI> 2024.09.24.

⁶⁵ Európai Ombudsman: Decision on how the European Commission manages ‘revolving door’ moves of its staff members (OI/1/2021/KR) 49-56. pontok

szakirodalmi cikkekben az EU szervei és a magánszektor közötti mozgásokat kevésbé nyilvánvalónak titulálják,⁶⁶ véleményem szerint – a felhozott példák tudatában – helytelenül.

Felmérések alapján végül az is megállapítható az elmondottakhoz kapcsolódóan, hogy a 2006-2007-es időszak óta nem volt olyan, hogy a megkérdezettek több, mint 50 százaléka bizalmat szavazott volna az EU-nak.⁶⁷ Természetesen nem csak az etikai értelemben kérdéses karrierutak megfelelő menedzselése befolyásolja az Unióba vetett bizalmat, de bizonyára nem is változtatja meg a kétkedők véleményét az említett hiányosságok tükrében.

II.3. Tisztességes verseny

A gazdasági verseny tisztasága a modern demokratikus társadalmakban alapkö jelentőségű.⁶⁸ Erre tekintettel az EUSZ 3. cikk (3) bekezdés célul tűzi ki az Európai Unió számára a belső piac létrehozását.⁶⁹ Az EUSZ és EUMSZ közös 27. jegyzőkönyve pedig kimondja, hogy az így létrehozott rendszer biztosítja, hogy a verseny ne torzuljon.⁷⁰ Ezt a fundamentális intézményt is kikezdi azonban a forgóajtó-jelenség. A fentiekben bemutatott, összeférhetetlenséggel kapcsolatos szituációk mind tisztességtelen előnyhöz juttathatják a kedvezményezett vállalatot, jóllehet legtöbb esetben uniós versenyszabály sérelme nélkül. Ezen felül is akadnak azonban olyan aspektusok, amelyek a gazdasági verseny torzulását eredményezhetik.

Azáltal, hogy egyes nagyvállalatok rendszeresen alkalmaznak az uniós közigazgatásból kiváló magasrangú tisztviselőket jelentős bürokratikus tőkét halmoznak fel. Ez képes olyan szintű befolyásnövekedés előidézésére, amely tisztességtelen előnyhöz juttatja ezeket a cégeket olyanokkal szemben, amiknek nincs lehetősége hasonló személyek alkalmazására.⁷¹ Az előny megmutatkozhat a finanszírozáshoz való kiváltságos hozzáférésben, közbeszerzéseken való különleges elbánásban,⁷² illetve jobb érdekérvényesítési képességben a korábbi tisztviselő intézményével szemben.⁷³

---

⁶⁶ COEN, PROVOST: i.m. 1174. o.

⁶⁷ <https://is.gd/dvZchF> 2024.09.24.

⁶⁸ OECD: Are Competition and Democracy Symbiotic? 2. o. <https://is.gd/zLUZDy> 2024.09.25.

⁶⁹ EUSZ 3.cikk (3)

⁷⁰ EUSZ & EUMSZ közös 27. jegyzőkönyv

⁷¹ Elise S. BREZIS, Joël CARIOLLE: The revolving door, state connections, and inequality of influence in the financial sector. Journal of Institutional Economics 2019/4. sz. 597. o.

⁷² Elise S. BREZIS, Joël CARIOLLE: Financial Sector Regulation... 2016. 1. o.

⁷³ Simon LUECHINGER, Christoph MOSER: The European Commission and the revolving door. European Economic Review 2020/7. sz. 3. o.

A legnagyobb probléma mégis a forgóajtón keresztül a magánszektorba „kivitt” információkban rejlik. Ez lehet elsősorban szervezeti tudásanyag, amellyel betekintést kap a felvevő cég egy uniós intézmény működésébe, esetleg folyamatban lévő ügyekbe vagy még elfogadás alatt álló jogszabályokba.⁷⁴ Másodsorban lehetséges, hogy kényes, és legrosszabb esetben a versenytársakkal kapcsolatos titkos adatokat szolgáltat a volt bürokrata az új munkáltatója felé.⁷⁵

Az üzleti titkok védelmének ugyan a 2016/943 Irányelv⁷⁶ megteremti az EU-s keretét és az EUMSZ 339. cikke is előírja az intézmények dolgozóinak a titoktartást a közszolgálat megszüntét követően is. Mégsem zárhatjuk ki, hogy bizalmas információ kerül a versenytársak kezébe, akik így tisztességtelen előnyre tehetnek szert, hiszen a rendelkezések betartása gyakorlatilag nyomon követhetetlen.

Jelen tényállásoknak még a látszata sem vet jó fényt az Európai Unió intézményeire, létfontosságú ezért, hogy megfelelő szabályozással és annak hatékony végrehajtásával kordában tartsuk az ezt előidéző gyakorlatot. A következőekben a forgóajtó-jelenség jelenlegi szabályozását ismertetem, majd annak hiányosságait és pozitív vonatkozásait is kiemelem.

III. Szabályozási háttér

Jelen dolgozatban már többször is említettem, hogy véleményem szerint nem elég hatékony a forgóajtó-jelenség regulációja az Unióban. Ennek alátámasztásához a hatályos jogszabályi háttér vizsgálata elengedhetetlen. Érdekesnek tartom kiemelni, hogy az EUSZ és az EUMSZ szövegének beható elemzését nem tartom itt célszerűnek, abból az okból, hogy ezek általános, keretjellegű előírásokat tartalmaznak az egyes tisztviselők magatartására vonatkozóan. A Bizottság tekintetében például az EUSZ 17. cikk (3) bekezdés és az EUMSZ 245. cikk foglalja magába az összeegyeztethetetlen cselekedetek kiküszöbölését célzó magtartási kötelezettségeket. A szekunder jog tehát ezeknek megfelelően és ezekkel összhangban alkot keretet megtöltő speciális normarendszert. Nem feledkezhetünk el azonban arról sem, hogy a tisztviselői magtartási szabályozás megalkotásának szükségességét az elsődleges jogforrások adják. Ezek alapján az Uniós közigazgatásnak különböző garanciális jellegű

---

⁷⁴ LUECHINGER, MOSER: i.m. 4.o.

⁷⁵ U.o.

⁷⁶ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/943 irányelve (2016. június 8.) a nem nyilvános know-how és üzleti információk (üzleti titkok) jogosulatlan megszerzésével, hasznosításával és felfedésével szembeni védelemről

követelményeknek kell megfelelnie, mint például a transzparencia⁷⁷ vagy a pártatlanság,⁷⁸ amelyek megteremtéséhez és fenntartásához elengedhetetlen az egyének megfelelő viselkedésének előírása. Ezekhez igazodva ebben a fejezetben a jelenleg hatályos másodlagos jogi aktusok mentén haladva – helyenként utalva az elsődleges jogra – részletezem a releváns rendelkezések alkalmasságát a vizsgált helyzet effektív szabályozására az előbb ismertetett rendellenességek, valamint gyakorlati példák fényében.

III.1. Általános személyzeti szabályzat

Az Európai Unió tisztviselőinek személyzeti szabályzata⁷⁹ főszabály szerint az EU összes intézményének és ügynökségének dolgozói állományára kiterjedő hatállyal rendelkezik,⁸⁰ ezért helyenként általános személyzeti szabályzatként utalok majd rá. A jogszabály rendeleti formában jelenik meg. Ez az uniós jog primátusának alapelveivel összhangban biztosítja az alkalmazott személyek számára a nemzeti munkajogszabályok alóli szinte teljes mentességet. Mondhatjuk tehát, hogy az Unió belső munkajogi kódexéről beszélünk.

Kiemelendő, hogy a legutolsó módosítást 2014. április 16-án, tehát több mint 10 éve végezték a hivatalos változaton, ekkor a tisztviselők és egyéb alkalmazottak díjazásának és nyugdíjának korrekcióját végezték el.⁸¹ A legutóbbi forgóajtó összefüggésű módosítás pedig 2013. októberében lépett hatályba.⁸² Ezt a változást az átláthatósággal és európai demokráciával foglalkozó civil szervezetek, mint például a *Corporate Europe Observatory* már akkor is viszonylag mérsékelt örömmel és fenntartásokkal kezelték, arra hivatkozva, hogy az újonnan elfogadott rendelkezések sem elégségesek a jelenség visszaszorítására.⁸³

---

⁷⁷ EUMSZ 15. cikk, Alapjogi Charta 42. cikk

⁷⁸ Alapjogi Charta 41. cikk

⁷⁹ A teljes címnek magyar nyelvi változata nem létezik, angol elnevezése: Regulation No 31 (EEC), 11 (EAEC), laying down the Staff Regulations of Officials and the Conditions of Employment of Other Servants of the European Economic Community and the European Atomic Energy Community; magyarul: Az Európai Unió tisztviselőinek személyzeti szabályzata (továbbiakban: Személyzeti szabályzat)

⁸⁰ Személyzeti szabályzat 1. cikk – 1a. cikk

⁸¹ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 423/2014/EU RENDELETE (2014. április 16.) az Európai Unió tisztviselői és egyéb alkalmazottai díjazásának és nyugdíjának, valamint az azokra alkalmazott korrekciós együtthatóknak 2012. július 1-jétől kezdődő hatállyal történő kiigazításáról

⁸² Az Európai parlament és a tanács 1023/2013/EU, EURATOM rendelete (2013. október 22.) az Európai Unió tisztviselői személyzeti szabályzatának és az Európai Unió egyéb alkalmazottaira vonatkozó alkalmazási feltételeknek a módosításáról 3. cikk (1)

⁸³ <https://is.gd/ck8jPx> 2024.10.01.

A hatályos rendelet számos helyen foglalkozik a tisztviselők pártatlanságának kérdésével és az összeférhetetlenség kiküszöbölésével.⁸⁴ A 11. cikk is ilyen alapvető fontosságú rendelkezéseket tartalmaz. Mindenekelőtt előírja a személyzet számára, hogy feladataik ellátása során kizárólag az Unió érdekeit tartsák szem előtt.⁸⁵ Ajándékokat, elismeréseket, kitüntetések és kedvezményeket nem fogadhatnak el a kinevezésre jogosult hatóság engedélye nélkül.⁸⁶ Illetve ezzel szoros összefüggésben a 12. cikk rendelkezése szerint „[a] tisztviselő tartózkodik minden olyan cselekménytől vagy magatartástól, amely rossz fényt vet a beosztására.” Ezek a kikötések elvi síkon alkalmasak lehetnek a külső személyek általi befolyásolás megakadályozására. A valódi probléma azonban a szabályok betartásának ellenőrizhetetlenségében és ezáltal végrehajthatatlanságában rejlik.

Az előzőekben említettek azonban csak érintőlegesen tekinthetők a forgóajtó-jelenség negatív hatásainak kiküszöbölése tekintetében. A szabályozás *corpusa* az általános személyzeti szabályzatban ugyanis a 16. cikkben ölt testet. A rendelkezés (1) bekezdése a tisztviselő szolgálati viszonyának megszűnése utáni időre is előírja, hogy tisztességes és körültekintő magatartást tanúsítson megbízatások és előnyök elfogadásával kapcsolatban. A (2) bekezdése pedig konkrét tájékoztatási kötelezettséget keletkeztet a szolgálati viszony megszűnését követő 2 évben, ha a tisztviselő keresőtevékenységbe kíván kezdeni. Ehhez csak akkor tartozik bármilyen vizsgálat, ha a tevékenység kapcsolódik a tisztviselő által szolgálati idejének utolsó három évében végzett munkájához és ütközhet az intézmény jogos érdekeivel.⁸⁷ Utóbbi esetben a kinevezésre jogosult hatóság megtilthatja a tevékenység gyakorlását, vagy – a jogszabályban meg nem határozott – feltételekhez kötheti azt. Az Európai Unió ebben a tekintetben tehát a forgóajtó-jelenség szigorú fogalmát alkalmazza, a lazán definiált módozattal összefüggésben csak formanyomtatvány általi tájékoztatási kötelezettség merül fel.

Azzal kapcsolatosan, hogy a 16. cikk (2) bekezdésének második fordulata értelmében mi számít olyan tevékenységnek, amely kapcsolódik „a tisztviselő által a szolgálati idejének utolsó három évében végzett munkához” és mi vezethet „az intézmény jogos érdekeivel való összeütközéshez”, az Európai Unió Bíróságának (EUB) esetjoga adja meg a választ. A Közszolgálati Törvényszék a Robert van de Water kontra Európai Parlament ügyben foglalkozott először a kérdéssel. A felperes ideiglenes alkalmazottként dolgozott az Európai

---

⁸⁴ Ld. Személyzeti szabályzat 11. cikk, 12. cikk, 12b. cikk

⁸⁵ Személyzeti szabályzat 11. cikk (1)

⁸⁶ Személyzeti szabályzat 11. cikk (2)

⁸⁷ Személyzeti szabályzat 16. cikk (2)

Parlamentben a harmadik legmagasabb, azaz AD14 besorolásban.⁸⁸ Nyugdíjazását követően az ukrán miniszterelnök, Mikola Azarov tanácsadójaként kívánt elhelyezkedni,⁸⁹ amelyet a kinevezésre jogosult hatóság megtiltott neki.⁹⁰ Van de Water arra hivatkozott, hogy az újonnan megkezdni kívánt tevékenység nem kapcsolódik a szolgálati idejének utolsó három évében végzett munkához⁹¹ és az intézmény jogos érdekeivel nem vezethet összeütközéshez, hiszen a Parlament tevékenysége nyilvános.⁹² Az első állítással kapcsolatban a Törvényszék megállapította, hogy a 16. cikk szövegezéséből egyértelmű, hogy elegendő ha tervezett tevékenység *bármilyen módon* kapcsolódik a korábban végzett munkához.⁹³ A második állítással kapcsolatban pedig azt is kimondta, hogy a kinevezésre jogosult hatóság széles mérlegelési joggal bír abban a tekintetben, hogy a tervezett tevékenység az intézmény jogos érdekeivel összeütközésben van-e.⁹⁴ Erre az érvelésre építve egy másik ügyben az is megalapozta a kapcsolatot a tervezett és a korábban végzett munka között, hogy a felperes az Európai Unió zöld-foki-szigeteki küldöttségének vezetője volt és később ugyanezen államban a Szuverén Máltai Lovagrend diplomáciai képviselőjeként kívánt tevékenykedni.⁹⁵

Az ide tartozó esetjog ismeretében folytathatjuk a vezető tisztviselők – amely szintén definiálatlan fogalom – lobbitevékenység és tanácsadás alóli tilalmára vonatkozó kikötés részletezésével.⁹⁶ Ez a szolgálatból való kilépést követő 12 hónapos időszakot öleli fel, de a többi tevékenységhez hasonlóan szintén csak a szigorú értelemben vett „forgásra” vonatkozik. Tehát a szolgálatban töltött utolsó 3 év során a felelőssége alá tartozó ügyek kapcsán nem láthatja el a meghatározott tevékenységet. Véleményem szerint ezzel szükségtelenül és túlságosan leszűkítve a korlátozás alkalmazhatóságát.

Ahogy már említettem a rendelkezések betartásának ellenőrzése még az aktív foglalkoztatottak esetén is szinte lehetetlen feladat, amelyre az intézmények vagy nem hajlandók vagy nem képesek. A személyek jogviszonyának megszűnését követő kontroll még ennél is nagyobb kihívás. A probléma továbbá abban is áll, hogy utóbbi esetben a szabályszegések szinte biztosan szankció nélkül maradnak, vagy kiszabásuk esetén azok már

---

⁸⁸ AZ EURÓPAI UNIÓ KÖZSZOLGÁLATI TÖRVÉNYSZÉKÉNEK ÍTÉLETE (első tanács), 2014. október 15. Robert van de Water kontra Európai Parlament, F-86/13. sz. ügy (továbbiakban F-86/13 Ítélet) 6. pont

⁸⁹ F-86/13 Ítélet 7. pont

⁹⁰ F-86/13 Ítélet 12 – 13. pont

⁹¹ F-86/13 Ítélet 41. pont

⁹² F-86/13 Ítélet 42. pont

⁹³ F-86/13 Ítélet 48. pont

⁹⁴ F-86/13 Ítélet 51. pont

⁹⁵ A Törvényszék ítélete (hetedik tanács), 2019. november 28. José Manuel Pinto Teixeira kontra Európai Külügyi Szolgálat, T-667/18 sz. ügy

⁹⁶ Személyzeti szabályzat 16. cikk (3)

nem érik el eredendő céljukat. A fegyelmi szankciók egyes fajtáit a IX. melléklet 9. cikk (1) és (2) bekezdése tartalmazza. Ezek alkalmazhatóságát, az EU által már nem foglalkoztatott személyek esetében az alábbi táblázatban szemléltetem:

1. táblázat: az általános tisztviselői szabályzat szankciórendszere nem aktív foglalkoztatottakra ⁹⁷

Intézkedés	Alkalmazhatóság
a) írásbeli figyelmeztetés;	ALKALMAZHATÓ
b) megrovás;	
c) a magasabb fizetési fokozatba sorolás elhalasztása 1–23 hónapos időszakra;	NEM ALKALMAZHATÓ
d) alacsonyabb fizetési fokozatba sorolás;	
e) ideiglenes visszaminősítés 15 naptól egy évig tartó időszakra;	
f) csoporton belüli visszaminősítés;	
g) alacsonyabb csoportba sorolás, visszaminősítéssel vagy anélkül;	
h) hivatalvesztés, és – adott esetben – a nyugdíj ideiglenes csökkentése vagy a rokkantsági támogatás egy adott összegének határozott időszakra szóló visszatartása [...]	
(2) [...] a nyugdíj vagy a rokkantsági támogatás egy adott összegének határozott időszakra történő visszatartása [...]	EGYES ESETEKBEN ALKALMAZHATÓ

Jól látható, hogy a fegyelmi rendszer (1) bekezdés c)-h) intézkedései kizárólag olyan személyekre fejthetnek ki hatást, akik az Európai Unió alkalmazásában állnak. Ezek tehát alkalmatlanok a privát szektorban elhelyezkedett és utólagos kötelezettségeiket megszegők szankcionálására. Az (1) bekezdés a) és b) pontjai, melyek maradéktalanul alkalmazhatók pusztán erkölcsi tartalommal rendelkeznek, valós hátrány ezek kapcsán a szankcióval sújtott személyt nem éri. A (2) bekezdés abban az esetben reális eszköz lehet, ha a szabályszegő volt hivatalnok uniós öregségi nyugdíjban, vagy rokkantsági támogatásban részesül. Kérdéses,

⁹⁷ A szerző saját készítése

hogy ez eléri-e célját, amikor az orvosolni kívánt probléma éppen az, hogy a bürokraták magasabb jövedelem elérése érdekében vándorolnak a magánszektorba.

Felvetülhet, hogy ha fegyelmi intézkedést nem lehet alkalmazni, akkor a kinevezésre jogosult hatóság éljen a 16. cikk (2) szerinti tiltási vagy feltételhez kötési jogával. Ezeket azonban meglehetősen nehéz gyakorolni, ha még a magasrangú tisztviselők sem tartják be tájékoztatási kötelezettségüket. Ahogy ez például John Bruton egykori washingtoni EU nagykövet, Petra Erler, Verheugen biztos korábbi kabinetfőnöke vagy Derek Taylor az Energiaügyi és Közlekedési Főigazgatóság múltbéli energiaügyi tanácsadója esetén történt.⁹⁸ Tekintve, hogy az Európai Uniónak nincs olyan szerve, amely kifejezetten a volt tisztviselőinek újabb elhelyezkedését ellenőrizné, ezek a személyek pedig egyszerűen nem értesítik erről a kinevező hatóságot, az gyakorta nem tud arról, hogy említett jogait gyakorolhatná.

A fentebb elmondottak alapján úgy gondolom, hogy egyértelműen alátámasztottam a hatályos szabályozás ezen szegmensének alkalmatlanságát a forgóajtó-jelenség okozta negatív hatások teljeskörű kizárására. Tekintettel arra, hogy az Európai Unió tisztviselőinek személyzeti szabályzata nem vonatkozik az Európai Bizottság tagjaira, sem az Európai Parlament képviselőire, miközben ezek a leginkább érintett intézmények a probléma kapcsán,⁹⁹ a következőekben e két intézmény saját szabályozásának elemzését végzem el.

III.2. Európai Bizottság

A Bizottság 2018. február 1. óta hatályos¹⁰⁰ magatartási kódexe preambulumban is megemlíti, hogy az új szabályozás megalkotásának célja az előző – 2011. április 20-i – kódex felülvizsgálata és alkalmazása során szerzett tapasztalatok, illetve a Bizottság tagjaitól elvárt magas etikai normák figyelembevétele.¹⁰¹ Szintén a bevezető szól a Bizottság tagjainak eskütételéről, amely kifejezetten kiterjed a megbízatásuk megszűnését követő feddhetetlen és tartózkodó eljárásra kinevezések vagy előnyök elfogadásával kapcsolatban.¹⁰² Véleményem szerint e két preambulumbekkezdésben megfogalmazott elképzelés remek kiindulópontja lehet a probléma leküzdésének, hiszen annak első lépése a rendellenesség felismerése.

---

⁹⁸ Jens CLAUSEN, Vicky CANN: Block the revolving door: why we need to stop EU officials becoming lobbyists. Alter-EU. 15-23. o.

⁹⁹ Transparency International EU: Access All Areas – When EU politicians become lobbyists 13. o.

¹⁰⁰ A BIZOTTSÁG HATÁROZATA (2018. január 31.) az Európai Bizottság tagjaira vonatkozó magatartási kódexről (továbbiakban: Bizottság magatartási kódex) 14. cikk (3)

¹⁰¹ Bizottság magatartási kódex (5) preambulumbekkezdés

¹⁰² Bizottság magatartási kódex (4) preambulumbekkezdés

Megállapítható ezek alapján, hogy a Bizottság minden bizonnyal tisztában van a tárgyalt gyakorlat etikai és integritásbéli implikációival. A hangzatos elvek és ígéretek azonban nem minden esetben vezetnek effektív szabályozáshoz.

Az általános tisztviselői szabályzathoz hasonlóan a Bizottság kódexe is tartalmaz általunk vizsgálendő rendelkezéseket, mint például a hivatali pozíció méltóságának megőrzésével,¹⁰³ ajándékok elfogadásával,¹⁰⁴ összeférhetetlenséggel¹⁰⁵ és lobbitevékenységgel¹⁰⁶ kapcsolatosak. Továbbá említést érdemel az átláthatósági nyilvántartással foglalkozó norma is, amely előírja, hogy *„[a] tagok és a kabinet tagjai csak azon szervezetekkel vagy önálló vállalkozókkal találkozhatnak, akiket az Európai Parlament és a Bizottság közötti intézményközi megállapodás alapján létrehozott átláthatósági nyilvántartásba vettek nyilvántartásba, amennyiben azok a hatálya alá tartoznak.”*¹⁰⁷ Ez egy meglehetősen pozitívnak mondható elem az átláthatóság és elszámoltathatóság szempontjából, hiszen ennek alapján érdekképviselési tevékenységet csak az folytathat az aláíró intézményekkel, azaz a Bizottsággal, EP-vel és Tanáccsal kapcsolatban, aki a nyilvántartásba bejegyzett személy.¹⁰⁸

A kódex szabályai emellett többnyire szigorúbb vagy pontosabb elvárásokat fogalmaznak meg az EUMSZ-ben és az általános tisztviselői szabályzatban lefektetetteknél, de lényegi elemeikben ritkán térnek el azoktól. Az egyik fontosabb különbséget a 2. cikk (6) bekezdése tartalmazza, amely szerint *„[a] tagok elkerülik az olyan helyzeteket, amelyek összeférhetetlenséghez vezethetnek, vagy amelyekről észszerűen feltételezhető, hogy összeférhetetlenséget tükrözhetnek [...]”*. Ez abban a tekintetben feltétlenül előrelépésként könyvelhető el, hogy ez a rendelkezés azt írja elő Bizottság tagjai számára, hogy azok ne csak az összeférhetetlenséghez vezető, de az ezt *tükröző* helyzetektől is tartózkodjanak. Az összeférhetetlenség látszatát is elkerülendő magatartást elvárva tehát a biztosoktól, amely rendkívül szigorú (ám nehezen kontrollálható) követelménynek tekinthető.

Szignifikánsabbak a tisztviselőkre vonatkozó általános szabályoknál a hivatali megbízatást követő időszakra vonatkozó norma meghagyásai is. Lényegi elemeit tekintve 2 hónapos

---

¹⁰³ Bizottság magatartási kódex 2. cikk (5)

¹⁰⁴ Bizottság magatartási kódex 6. cikk (4)

¹⁰⁵ Bizottság magatartási kódex 2. cikk (6), 3. cikk, 4. cikk

¹⁰⁶ Bizottság magatartási kódex 11. cikk (4)

¹⁰⁷ Bizottság magatartási kódex 7. cikk

¹⁰⁸ Intézményközi megállapodás (2021. május 20.) az Európai Parlament, az Európai Unió Tanácsa és az Európai Bizottság között a kötelező átláthatósági nyilvántartásról (7) preambulumbekkezdés

előzetes tájékoztatási határidőt¹⁰⁹ ír elő amennyiben a hivatali pozíció megszűntét követő 2 éven belül a volt biztos szakmai tevékenységet – javadalmazás ellenében vagy anélkül – kíván folytatni.¹¹⁰ Első pillantásra ez kvázi megegyezik az általános szabályokkal. Ebben a szakaszban azonban közbeékelődik a független etikai bizottság eljárásának lehetősége, illetve, ha a tervezett tevékenység a volt tag tárcájához kapcsolódik, úgy követelménye.¹¹¹ Ez véleményem szerint fontos és előremutató új elemként jelenik meg, ugyanis egy független etikai szerv beiktatása a hasonló kényes esetekben imperatív lehet a megfelelő végrehajtás érdekében.

A három tagból álló etikai bizottság az Európai Bizottság elnökének kérésére tanácsot ad a magatartási kódexhez kapcsolódó etikai kérdésekben és általános ajánlásokat is tehet.¹¹² További jelentősebbnek mondható szerepet a kódex címzettje általi megsértése esetén tölt még be e szerv, amelynek során véleményezési joga van, amit elvileg a Bizottság határozatában figyelembe vesz.¹¹³ Itt érdemes azt is kiemelni, hogy amennyiben ilyen szabálysértésről van szó, amikor az Európai Unió Bíróságához fordulás nem indokolt, az egyetlen szankciós eszköz a megrovás, amelyet adott esetben nyilvánosságra is hozhatnak.¹¹⁴

A lobbizással összefüggésben a magatartási kódex tilalmat állapít meg a korábbi tagokra nézve, jelesül azt, hogy a jelenlegi tagoknál vagy azok alkalmazottainál sem maguk sem más nevében nem folytathatnak ilyen tevékenységet. A tilalom szűkítésére is azonnal sor kerül, hiszen csak azon a területen alkalmazandó, amely a volt tag portfóliójába tartozott a hivatali megbízatásának megszűnését megelőző¹¹⁵ két évben.¹¹⁶ Érdekes, hogy időbeli kikötést *expressis verbis* nem tartalmaz a rendelkezés, ez alapján úgy is értelmezhető, hogy az örökös eltiltást jelent. Az általános tisztviselői szabályzat, ahogyan az korábban részletezésre is került 12 hónapos időszakot ír elő ugyanerre, a vezető tisztviselők tekintetében. Felvetülhet az a kérdés is, hogy ez *mutatis mutandis* alkalmazható lenne-e jelen esetben. Ugyanakkor a

---

¹⁰⁹ Kifejezetten érdekes, hogy a magyar nyelvi változat a német és az angol nyelvi változattól is eltérően és valószínűleg hibásan „felmondási időt” említ ennél a rendelkezésnél, amely feltételezhetőleg az angol „two months’ notice” kifejezés félrefordításából eredhet.

¹¹⁰ Bizottság magatartási kódex 11. cikk (2)

¹¹¹ Bizottság magatartási kódex 11. cikk (3)

¹¹² Bizottság magatartási kódex 12. cikk (1)

¹¹³ Bizottság magatartási kódex 13. cikk (3)

¹¹⁴ Bizottság magatartási kódex 13. cikk (3)

¹¹⁵ Itt szintén problémás szövegezésre kell felhívnom a figyelmet, hiszen a magyar nyelvi változat 11. cikk (4) bekezdése ezt a rendelkezést tartalmazza: „[...] amelyekért portfóliójukban a hivatali megbízatásuk megszűnését követő két éven keresztül voltak felelősek.” Logikusan a biztosok a hivatali megbízatásuk megszűnését követő időszakban nem lehetnek felelősek ebben a tekintetben semmiért, ezért a helyes megfogalmazás a hivatali megbízatásuk megszűnését megelőző időszak lenne.

¹¹⁶ Bizottság magatartási kódex 11. cikk (4)

magatartási kódex 11. cikk (5) bekezdése az elnökre a hivatali megbízatás megszűnését követő tájékoztatási kötelezettséget és a lobbizással kapcsolatos kötelezettséget is 3 évre bővíti. Kérdéses, hogy ez a visszautalással dolgozó rendelkezés a lobbizással kapcsolatban mit bővít 3 évre. A volt elnök nem lobbizhat olyan ügyekben, amelyekért a hivatali megbízatásának megszűnését megelőző 3 éven keresztül felelős volt? Ez nem tűnik logikus megoldásnak. A választ a gyakorlat adhatja, hiszen két korábbi biztos, Violeta Bulc¹¹⁷ és a már említett Günther Oettinger¹¹⁸ esetében is úgy határozott a Bizottság, hogy mivel mindkettejük megbízatása 2019. november 30-án szűnt meg, újdonsült lobbicégeik 2021. november 30-ig, azaz 2 éves időtartamban nem lobbizhatnak a Bizottság előtt. Megállapíthatjuk tehát, hogy a Bizottság gyakorlata alapján a biztosok megbízatásukat követő 2 évig a volt elnök pedig ennek analógiájára, valószínűleg 3 évig nem lobbizhat korábbi intézményénél.

A Bizottság belső szabályainak és etikai rendszerének ismertetése fényében hangsúlyoznom kell, hogy a forgóajtó-jelenség okozta rendszerszintű hiányosságokat nem képes adekvát kerek közé szorítani újabb és újabb adminisztratív- és látszatkötelezettségek bevezetése, bármennyire is potensnek tűnnek azok. Jelen esetben a szabályozás nem egyértelmű jellege és helyenként kétes szövegezése sem segíti annak hatékonyságát. Az Európai Ombudsman szóhasználatával élve, az ilyesfajta „puha korrupciót”¹¹⁹, úgy gondolom, csak akkor lehet megszüntetni, ha a vonatkozó szabályok végrehajtása, illetve azok ellenőrzése megfelelően működik, ahogy azt már az előbbiekben is kiemeltem.

III.3. Európai Parlament

A Bizottság magatartási kódexének tartalmát immáron ismerve jól látható, hogy az intézmény részéről egyértelmű a hajlandóság arra, hogy a magasabb befolyással rendelkező pozícióban lévő tisztségviselők számára szigorúbb követelményeket állítson. Ez a 2022-es „Katar-gate” korrupciós botrányt¹²⁰ megelőzően az Európai Parlament viszonylatában nem volt

---

¹¹⁷ DECISION OF THE EUROPEAN COMMISSION on Former Commissioner Violeta Bulc's post term of office professional activities as regards her consultancy firm 'Vibacom' 2. cikk 2 a)

¹¹⁸ DECISION OF THE EUROPEAN COMMISSION on Former Commissioner Günther Oettinger's post term of office professional activity as Director of 'Oettinger Consulting, Wirtschafts- und Politikberatung GmbH' 2. cikk a)

¹¹⁹ Jack POWER: Emily O'Reilly: Revolving door between EU and lobbying firms is 'soft corruption' <https://is.gd/AVq9Qc> 2024.10.21.

¹²⁰ A Katar-gate legfőképp az Európai Parlamentet érintő korrupciós botrány volt, amelyet brüsszeli és olasz rendőrségi intézkedések robbantottak ki. Ezek során képviselőket tartóztattak le és nagy mennyiségű készpénzt is lefoglaltak. A letartóztatottakat azzal vádolják, hogy Katartól, Marokkótól és Mauritániától fogadtak el

elmondható. Az EP ugyanis ezelőtt nem rendelkezett olyan saját magatartási kódexszel, amely alkalmazható lett volna a tisztség megszűnését követő időszakra és az összeférhetetlenség kérdéseire.¹²¹ Az ügy egyfajta katalizátorként hatva elindította az erre vonatkozó reguláció kialakításának folyamatát.¹²² Ennek kezdő lépéseként a Parlament elnöke, Roberta Metsola 2023 februárjában egy reformtervezetet terjesztett elő az intézmény feddhetetlenségnek, függetlenségének és elszámoltathatóságának megerősítése érdekében, amelyet a képviselőcsoportok vezetői is támogattak.¹²³

Az így felülvizsgált és jelenleg hatályos szabályzat az európai parlamenti képviselők feddhetetlenséggel és átláthatósággal kapcsolatos magatartási kódexe, egyben az EP eljárási szabályzatának I. melléklete. Amely immár a forgóajtó-jelenség okozta problémás helyzetek kiküszöbölésére alkalmazható normákat is tartalmaz. Ilyen például a megvesztegetésre, korrupcióra vagy jogtalan befolyásolásra utaló helyzetek elkerülésének kötelezettsége,¹²⁴ az ajándékok elfogadásával kapcsolatos előírások,¹²⁵ illetve a találkozók közzétételére, azaz az átláthatósági nyilvántartásra vonatkozó szabályok összessége,¹²⁶ melyek lényegében megegyeznek a Bizottság azonos tárgyú rendelkezéseivel.

Ezekkel összefüggésben kifejtésre alkalmasnak a volt képviselők tevékenységeire vonatkozó 9. cikket és értelmezéséhez szükséges elemként az Elnökség 2023. április 17-i határozatát tartom. Az elnökségi határozat a volt képviselők jogait és kötelezettségeit fekteti le. Ilyen státusú személyek ugyanis beléphetnek az Európai Parlament helyiségeibe, a kizárólag képviselők számára fenntartott parkolókat és éttermeket is beleértve.¹²⁷ Ezenfelül rendelkezhetnek korlátozott hozzáféréssel az EP informatikai rendszereihez is.¹²⁸ Ezek kétségkívül roppant hasznosnak bizonyulnának egy újdonsült lobbista számára, hiszen így könnyen elérhetné a befolyásolni kívánt személyeket. A magatartási kódex azonban helyesen megvonja ezeket a jogosultságokat az olyan volt képviselőktől, akik az „[EU] döntéshozatali

---

összegeket, amelyeket ezek az államok az EP döntéseinek befolyásolása érdekében fizethettek. Ezzel kapcsolatban ld.: <https://is.gd/GdNu6A> 2024.10.21.

¹²¹ Ekaterini DESPOTOPOULOU: Those doors that keep revolving: reflections on a subject with hardly any case law. ERA Forum 2021/4. sz. 646. o.

¹²² Olivier COSTA: The European Parliament and the Qatargate. Journal of Common Market Studies 2024. 4-5. o.

¹²³ <https://is.gd/Ef54As> 2024.10.21.

¹²⁴ Európai Parlament Eljárási Szabályzat I. Melléklet: AZ EURÓPAI PARLAMENTI KÉPVISELŐK FEDDHETETLENSÉGGEL ÉS ÁTLÁTHATÓSÁGGAL KAPCSOLATOS MAGTARTÁSI KÓDEXE (továbbiakban: EP magatartási kódex) 2. cikk (b)

¹²⁵ EP magatartási kódex 6. cikk

¹²⁶ EP magatartási kódex 7. cikk

¹²⁷ AZ ELNÖKSÉG HATÁROZATA (2023. április 17.) AZ EURÓPAI PARLAMENT VOLT KÉPVISELŐIRŐL (továbbiakban: Elnökségi határozat) 2. cikk (1)

¹²⁸ Elnökségi határozat 5. cikk (1)

folyamataihoz közvetlenül kapcsolódó hivatásos érdekérvényesítési vagy képviseleti tevékenységet” folytatnak.¹²⁹ Az ezt követő bekezdés pedig tiltást tartalmaz. Ez lényegében azt köti ki, hogy az aktív képviselők egy meghatározott személyi körrel „*nem folytathatnak olyan tevékenységet*”, amely által lehetővé válna, hogy utóbbiak befolyásolják őket. Ebbe a személyi körbe azok a volt képviselők tartoznak, akik mandátuma kevesebb mint hat hónapja járt le, és az átláthatósági nyilvántartásba bejegyzett lobbisták, vagy harmadik ország hatóságainak képviselői.¹³⁰ Joggal merülhet fel a kérdés, hogy vajon mi minősül ilyen tiltott tevékenységnek. A szabályozásban erre tágabb értelmezést vagy exemplifikatív felsorolást nem találunk, ezért ennek tartalma jelentősen individualizálható az alkalmazás során, amelyet mindenképpen pozitív elemnek tartok.

Tekintettel arra, hogy a most tárgyalt 9. cikk (2) bekezdése olyan volt képviselőket említ, akik mandátuma kevesebb mint 6 hónapja járt le és már lobbitevékenységet folytatnak, sejteni lehetett, hogy az EP képviselők számára ebben a kódexben nem állapítottak meg a lobbizásra vonatkozó türelmi időszakot. Ez teljességgel abszurd helyzetet eredményez, hiszen az általános tisztviselői szabályzat és a Bizottság magatartási kódexe is tartalmaz lobbitalalmi megkötést. A képviselői tisztség egy rendkívül nagy felelősséggel és emellett jelentős befolyással párosuló pozíció, hiszen az Európai Parlament, mint intézmény rajtuk keresztül gyakorolhatja a jogalkotási, politikai ellenőrző és jogi ellenőrző hatásköreit.¹³¹ Az első komolyabb hiányosság ebben mutatkozik meg az EP szabályrendszerében.

A Bizottság struktúrájához hasonlóan a Parlament is kialakított egy a képviselők magatartásával foglalkozó bizottságot, ez a tanácsadó bizottság. A szabályzat végrehajtásának szempontjából emellett a megoldás mellett már bizakodásomat fejeztem ki. Itt akad azonban egy szembetűnő hiányosság. Az etikai bizottság *függetlensége* elsődleges annak hatékony és elfogulatlan működésének biztosítása szempontjából. A tanácsadó bizottság nyolc, aktuálisan mandátummal rendelkező EP képviselőből áll.¹³² Ezek a tagok *ipso facto* nem lehetnek függetlenek például az intézmény elnökségétől, vagy a saját frakciójukba tartozóktól. Ugyan az elnök a tagok kinevezésénél figyelemmel kell legyen a nemi és politikai kiegyensúlyozottságra,¹³³ mégsem biztosítható a tagok elfogulatlansága saját kollégáikkal szemben. Arra is tekintettel kell lennünk, hogy az Európai Parlament egy politikai alapon

---

¹²⁹ EP magatartási kódex 9. cikk (1)

¹³⁰ EP magatartási kódex 9. cikk (2)

¹³¹ OSZTOVITS: i.m. 117-121. o.

¹³² EP magatartási kódex 10. cikk (2)

¹³³ EP magatartási kódex 10. cikk (2)

szerveződő intézmény, ahol adott személy elleni eljárásban fennáll a veszélye, hogy a más képviselőcsoportba tartozók nem feltétlenül csak az etikai szabályok által vezérelt ajánlást fogalmazhatnak meg. Ezt kiküszöbölendő, minden esetben szükséges a vizsgált személy képviselőcsoportjába tartozó tag részvétele a bizottságban,¹³⁴ azonban ez nem feltétlenül elégséges az említett probléma orvoslására. A legmegfelelőbb megoldás az lenne, ha az Európai Parlamenttől teljesen független szakmai apparátus foglalkozna az etikai kérdésekkel,¹³⁵ főleg arra tekintettel, hogy a tanácsadó bizottság az érintett képviselő meghallgatása után a szankciókról is ajánlást fogalmaz meg az elnök számára.¹³⁶

Ezek alapján kijelenthetem, hogy a Parlament teljesen más megközelítésben szabályozza a problémát. Nem a forgóajtó-jelenség EP-képviselőséget követő kérdéseivel, hanem a szervezetben belül lévő képviselők helyes magatartásával foglalkozik. Úgy vélem azonban, hogy hatalmas űrt hagy maga után a lobbitalalmi rendelkezés hiánya. Emellett az aktív képviselők számára előírt 6 hónapos korlátozás a forgóajtón átment újdonsült lobbistákkal való tevékenységre sem mondható elég tág időintervallumnak. A 6 hónapos időszak teljességgel látszatrendelkezésként értelmezhető, hiszen az EP megalakulását követő első néhány hónapban még nem feltétlenül a jogalkotáson, hanem inkább a különböző bizottságok felállításán és az érdemi munka előkészítésén van a hangsúly.¹³⁷ Összességében bár formabontó koncepció, amelynek egyes elemei felhasználhatók a rendellenességek kiküszöbölésére, jelen formájában úgy vélem, hogy nem elég átfogó ahhoz, hogy maradéktalanul elérje a célját.

Mindemellett érdekes időbeli hézag figyelhető meg a Bizottság 2018 óta létező, és az EP 2023-ban létrehozott szabályozása között. Ebből érzékelhető, hogy az intézmények csak magasabb fokú társadalmi nyomás hatására hajlandóak a kérdéskörrel foglalkozni és szigorúbb rendelkezéseket bevezetni.

Ebben a fejezetben az Európai Unió intézményeinek és ügynökségeinek összes alkalmazottjára, valamint a biztosokra és európai parlamenti képviselőkre vonatkozó szabályokat vizsgáltam, és azok hiányosságait derítettem fel. Ezzel a két legrelevánsabb intézmény forgóajtó-szabályozásának modelljét megismertük. Az Európai Unió intézményei

---

¹³⁴ EP magatartási kódex 10. cikk (3)

¹³⁵ Ilyen bizottság felállításának a lehetőségét az Európai Unió egészére tekintettel a IV.2. alfejezetben én is vizsgálom.

¹³⁶ EP magatartási kódex 11. cikk (2)

¹³⁷ Amandine HESS: Former MEPs hunting for jobs: What are the EU's 'revolving doors' rules? <https://is.gd/GFtnPG> 2024.10.24.

és szervei azonban számosak és tekintettel fontosságukra egyes szektorok szabályzásában nem tekinthetünk el azok legalább érintőleges tárgyalásától.

III.4. Egyéb intézmények

Fontosnak érzem megemlíteni, hogy az EU fennmaradó intézményei és szervei által alkalmazott belső etikai reguláció részletes elemzését azért mellőzöm, mert azok jelentős eltéréseket nem tartalmaznak a Bizottság szabályozásához képest¹³⁸ vagy szempontjukból nem kimondottan releváns a forgóajtó-jelenség tárgyalása.¹³⁹ Ki kell emelnem azonban néhány olyan megoldást, amelyet kiváltképp alkalmasnak tartok az etikai normák hatékony érvényesülése szempontjából.

Az Európai Központi Bank vezető tisztségviselőinek szóló magatartási kódexe például a munkajogviszony megszűnését követően általánosnak tekinthető 2 éves tájékoztatási kötelezettséget állapít meg az intézményt elhagyók számára, ha azok bármilyen keresőtevékenységet kívánnak folytatni.¹⁴⁰ A Bizottság azonos tárgyú etikai előírásához hasonló az is, hogy hitelintézetnél az EKB vezető tisztségviselői nem helyezkedhetnek el a hivatali idejük lejártától számított 1 évig.¹⁴¹ Emellett más pénzügyi intézményekre vonatkozóan ugyanez áll fenn 6 hónapos időtartamban.¹⁴² Illetve lobbitevékenységet sem végezhetnek az EKB tekintetében szintén 6 hónapig.¹⁴³ A tiltott elhelyezkedési területek megjelölését kifejezetten hasznosnak tartom a türelmi időszakok szabályozásával kapcsolatban, ez újszerűnek azonban nem mondható. A nóvum abban áll, hogy az egyedi ügyeket vizsgáló Etikai Bizottság tágabb jogkörrel rendelkezik, mint más intézmények hasonló szervei. Ajánlhatja ugyanis a türelmi időszak mellőzését vagy lerövidítését, ha a későbbi keresőtevékenység tekintetében az összeférhetetlenség nem áll fenn vagy nem valószínű, hogy felmerül.¹⁴⁴ Továbbá szükség esetén, ha a korábbi tag olyan hitelintézetnél kíván elhelyezkedni, amelynek felügyeletében közvetlenül érintett volt, a türelmi időszak kétszeresére, azaz 2 évre való felemelése is javasolható. Jelentősen individualizálhatók ezáltal a meghozandó döntések, így azok hatékonyabb érvényesülése is várható.

---

¹³⁸ Ld. Az EKB vezető tisztségviselőinek szóló magatartási kódex (2022/C 478/03) (továbbiakban: EKB magatartási kódex)

¹³⁹ Ld. Európai Unió Tanácsa, Európai Tanács

¹⁴⁰ EKB magatartási kódex 17. cikk 17.1 bekezdés

¹⁴¹ EKB magatartási kódex 17. cikk 17.1 bekezdés (a) pont

¹⁴² EKB magatartási kódex 17. cikk 17.1 bekezdés (b) pont

¹⁴³ EKB magatartási kódex 17. cikk 17.1 bekezdés (c) pont

¹⁴⁴ EKB magatartási kódex 17. cikk 17.3 bekezdés (a) pont

Az Európai Számvevőszék belső szabályzatában is találunk olyan egyedülállónak mondható kötelezettséget, amely a forgóajtó-jelenség által okozott rendellenességek csökkentéséhez vezethet. A tagoknak ugyanis haladéktalanul jelentenie kell az elnöknek és a felelős kamarai elnöknek, ha olyan esetet észlelnék, *„amelyben valamely, a Számvevőszéken kívüli entitás indokolatlanul befolyásolja vagy veszélyezteti függetlenségüket.”*¹⁴⁵ Ez azért is kiemелendő, mert egyrészt egy leegyszerűsített jelzőrendszer alapjait fekteti le, másrészt amennyiben a tagok nem jelentik az ilyen esetet és arra utólagosan fény derül, az már önmagában megalapozza az etikai szabályok megsértésének megállapítását és esetlegesen a fegyelmi eljárás megkezdését.

III.5. Önálló etikai szerv felállítása

Az Amerikai Egyesült Államok szövetségi kormányának példájából tanulva egyes szakirodalmi források szerint levonható a következtetés, hogy minél jobban felosztott az etikai szabályozás végrehajtásának felelőssége, annál kevésbé valószínű, hogy alkalmazása hatékonyan működik majd.¹⁴⁶ Az eddig ismertetett EU-s szabályozásnak visszatérő eleme számos különálló bizottság részvétele az etikai kódexek alkalmazása tekintetében. Emellett helyenként ezeknek az intézményi egységeknek a függetlenségével kapcsolatban is aggályokat vetettem fel. Jogos lehet a kérdés ezek függvényében, hogy nem szorul-e az Európai Unió egy centralizált etikai szervre.

Az EP 2021. szeptember 16-án elfogadott egy állásfoglalást, amelyben épp ezt tűzte ki célul.¹⁴⁷ Ennek indokai között szerepel például az etikai keret érvényesítésének javítása,¹⁴⁸ a polgárok döntéshozatali folyamatokba vetett bizalmának erősítése.¹⁴⁹ Továbbá a dolgozat szempontjából talán legfontosabb érv, amelynek szó szerinti idézését nem mulaszthatom el:

„[M]ivel különösen a „forgóajtó” jelenség nagyon terjedőben van; mivel számos biztost és azon képviselők egyharmadát, akik 2014 és 2019 között voltak az Európai Parlament tagjai, az európai átláthatósági nyilvántartásban szereplő szervezetek vették fel; mivel ez magában hordozza a tagállamok és az uniós intézmények legitim hatásköreivel való összeférhetetlenség

---

¹⁴⁵ A Számvevőszék tagjaira és volt tagjaira érvényes magatartási kódex 19. cikk 2. bekezdés

¹⁴⁶ Andrew SCHMULOW *et al.*: Constructing an EU Ethics Oversight Authority A White Paper. 16. o.

¹⁴⁷ Az Európai Parlament 2021. szeptember 16-i állásfoglalása az uniós intézmények átláthatóságának és feddhetetlenségének egy független uniós etikai szerv létrehozása révén történő megerősítéséről (2020/2133(INI)) (továbbiakban: 2021-es EP állásfoglalás)

¹⁴⁸ 2021-es EP állásfoglalás G. pont

¹⁴⁹ 2021-es EP állásfoglalás. H. pont

*és a bizalmas információk nyilvánosságra kerülésének vagy visszaélősszerű felhasználásának kockázatát, valamint annak kockázatát, hogy a volt alkalmazottak a volt kollégákhoz fűződő szoros személyes kapcsolataikat és barátságukat lobbitevékenységre használják fel.”*¹⁵⁰

Ez az általam rendellenesnek titulált folyamatok és történések teljes elismerését jelenti az Európai Parlament részéről. Többek közt eme elköteleződés gyümölcseként jött létre 8 intézmény és tanácsadó szerv intézményközi megállapodása az etikai normákkal foglalkozó intézményközi testület létrehozásáról.¹⁵¹ Őszinte örömmel vágtam bele a megállapodás szövegének értelmezésébe, azt gondolva, hogy valami kézzel fogható és előrelépésként elkönnyvelhető lesz annak tartalma. A testület megbízatása azonban nem terjed ki érdemben másra, mint közös minimumszabályok megalkotása, véleménycsere, a minimumszabályok értelmezése és a felek közötti együttműködés előmozdítása.¹⁵² Sőt kifejezetten nincs hatásköre a felek belső szabályainak egyedi ügyekben történő alkalmazására.¹⁵³ Még elkeserítőbb, hogy a testületben minden aláíró felet egy tagja képvisel, akik kinevezése semmiféle etikai vagy képzettségi követelményhez nincs kötve. Ennek értelmében tehát létrejött egy újabb etikai bizottság, nem szakértő és az intézményektől korántsem független tagokkal, amely tovább aprózza az etikai szabályok végrehajtásának felelősségét, ezzel épp azok hatékonysága ellen hatva.

Az így létrejött szerv az EP állásfoglalásában leírttól teljes mértékben eltér. Eredetileg kilenc taggal képzelték azt el, amelyből hármat a Bizottság, hármat a Parlament választott volna, egyet-egyet pedig az EUB egy volt bírāja, a Számvevőszék egy volt elnöke és egy volt Európai Ombudsman tett volna ki.¹⁵⁴ Ez különös jelentőséggel bír, hiszen a tagok száma így páratlan lett volna, szemben a mostani nyolccal, így szavazategyenlőség sem állhatott volna fenn. Továbbá a tagok egyharmadát olyan személyek adták volna, akik az EU-n belül a függetlenség, tisztesség és etikus magatartás őrei voltak.¹⁵⁵ Ezek mellett hatáskörei is jócskán beszűkültek, eredetileg többek között a magatartási kódexek és az átláthatóságra, etikára és feddhetetlenségre vonatkozó szabályoknak való megfelelés ellenőrzését végezte volna.¹⁵⁶ Ez

---

¹⁵⁰ 2021-es EP állásfoglalás L. pont

¹⁵¹ Megállapodás az Európai Parlament, az Európai Unió Tanácsa, az Európai Bizottság, az Európai Unió Bírósága, az Európai Központi Bank, az Európai Számvevőszék, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Európai Bizottsága között az Európai Unióról szóló szerződés 13. cikkében említett intézmények és tanácsadó szervek tagjaira vonatkozó etikai normákkal foglalkozó intézményközi testület létrehozásáról (továbbiakban: Etikai szerv megállapodás)

¹⁵² Etikai szerv megállapodás 6. cikk (2)

¹⁵³ Etikai szerv megállapodás 6. cikk (3)

¹⁵⁴ 2021-es EP állásfoglalás 25. pont

¹⁵⁵ Andrew SCHMULOW *et al*: i.m. 28.o.

¹⁵⁶ 2021-es EP állásfoglalás 10. pont

megfelelő keretet adott volna a rendeltetéséhez fűződő feladatok elvégzésére.¹⁵⁷ Ez véleményem szerint egy kivételesen jó elképzelés borzalmasan leegyszerűsített és módosított változatát eredményezte.

A legrelevánsabb rendelkezések részletezésének végéhez érve rá is térhetünk a megfelelő szabályozás kialakításhoz szükséges javaslatok tárgyalására.

IV. Hatékony szabályozás kialakítása

Úgy gondolom, hogy egy folyamat, kérdés vagy probléma jogász szemmel való vizsgálatánál nemcsak a jogszabáyelemzés elengedhetetlen, hanem az annak során felmerülő hiányosságok konstruktív javaslatokkal való kezelése is. Nem elégedhetünk tehát meg a jogalkotói magatartás pusztá leírásával, a helyes megoldást kell keresnünk. Ebben a fejezetben a célom, hogy az alapjogkorlátozást övező kérdéseket megválaszoljam, majd olyan *de lege ferenda* javaslatokat fogalmazzak meg, amelyek alkalmasak lehetnek a jelenleginél hatékonyabb rendszer kialakítására.

IV.1. Általános regulatív kérdések

Jogszabályok megalkotása, illetve ezzel kapcsolatos felvetések megfogalmazása előtt tanácsos meghatározni az elérni kívánt célt. Ez jelen esetben egy szűkebb és egy tágabb perspektívában is értelmezhető. Szűkebb célként említhető az uniós tisztséget elhagyó személyek átlátható és ellenőrzött mozgása a magánszektorbeli elhelyezkedésük tekintetében, valamint az etikai szabályrendszer megreformálása, annak hatékony érvényesülése érdekében. Tágabb cél a forgóajtó-jelenség által generált nemkívánatos hatások minél nagyobb mértékű kiküszöbölése, ezáltal a demokrácia és a jogállamiság, mint uniós alapértékek¹⁵⁸ védelme, továbbá a ténylegesen tiszta és szabad verseny előmozdítása az Európai Unióban.

Több irányban is elindulhatunk az új forgóajtó-szabályok kapcsán, az egyszerű tiltástól kezdve a finomabb szabályozási módszerekig. Ezekkel összefüggésben sarkalatos kérdésként merül fel tehát az EU-t elhagyó tisztségviselők Alapjogi Chartában nevesített szabadságjogainak – jelesen a foglalkozás megválasztásának szabadsága és a vállalkozás szabadsága – korlátozása is, mint a szabályozás egyik alapvető eleme. A célok lefektetése

---

¹⁵⁷ Andrew SCHMULOW *et al*: i.m. 43. o.

¹⁵⁸ EUSZ 2. cikk

ebből a szempontból is kiemelkedően fontos. Az említett alapjogi katalógus előírja ugyanis, hogy a Chartában elismert jogok csak törvény által, azok lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozhatók, továbbá az arányosság elvére figyelemmel és csak annyiban amennyiben „*elengedhetetlen és ténylegesen az Unió által elismert általános érdekű célkitűzéseket vagy mások jogainak és szabadságainak védelmét szolgálja*”.¹⁵⁹ Ezzel egy szükségességi-arányossági teszt elvégzését kívánja meg az alapjogkorlátozás esetére, mint oly sok más jogrendszer a világon.¹⁶⁰ Ennek egyik lépése a jogszerű cél igazolása, ez jelen esetben a fent leírtaknak megfelelően a demokrácia, jogállamiság és szabad verseny védelme. Ezek helytállóságát és kapcsolatát a problémával úgy gondolom, hogy a forgóajtó-jelenség által okozott rendellenességek részletezése körében megfelelően alátámasztottam.

Kezdeti elgondolásként egyszerű és hatásos intézkedésnek tűnhet az, hogy az Európai Unió tisztviselőinek teljesen megtiltjuk azt, hogy később abban az ágazatban helyezkedjenek el a privátszektorban, amelyet intézményük vagy ő maguk szabályozott, illetve ami a portfóliójuk részét képezte. Annak ellenére, hogy a szóban forgó alapjog korlátozása alapvetően lehetséges ez sem az EUB, sem az egyes főtanácsnokok által használt arányossági teszt¹⁶¹ mércéinek nem felelhet meg maradéktalanul. Előbbi ugyanis a megfelelést és szükségességet vizsgálja, utóbbi pedig ezeken kívül magát az arányosságot is.¹⁶² Mindhárom kitételnek alávétve a kérdéses korlátozást megállapíthatjuk, hogy ugyan megfelelő lehet az elérni kívánt cél eléréséhez. Arányosságát tekintve azonban megbukik, hiszen logikusan nézve egy adott iparág szabályozását végző intézménynél vagy ügynökségnél munkát végző személy más ágazatban nem tudja képességeit és tapasztalatait megfelelően kamatoztatni. Az Európai Értékpapír-piaci Hatóságot elhagyó tisztviselőtől tehát nem elvárható, hogy ne a bankszektorban dolgozzon, ha úgy dönt, hogy elhagyja a közszférát. Ennek kapcsán persze röghöz sem köthetjük őket, tehát az apparátus elhagyásának jogától nem foszthatjuk meg a hivatalnokokat. Ezek mind aránytalanul súlyos korlátozásával járnának az egyének említett szabadságjogainak. Annak kapcsán pedig, hogy lehetséges-e enyhébb eszközökkel kvázi azonos eredmény elérése, a következő (IV.2.) alfejezetben kifejtettek alapján úgy vélem, hogy igen, ezért a teljes tiltás szükségessége sem áll fenn.

---

¹⁵⁹ Alapjogi Charta 52. cikk (1)

¹⁶⁰ GÁRDOS-OROSZ Fruzsina: Az alapjogok korlátozása. In: JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós MENYHÁRD Attila – SÜLYÖK Gábor (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia

¹⁶¹ BLUTMAN László: Az Európai Unió joga a gyakorlatban – a Brexit után. HVG Orac, Budapest 2020. 431.o.

¹⁶² Verica TRSTENJAK: Limitations of Fundamental Rights in EU Law: Are Human Rights Absolute? European Review 2024/2. sz. 139.o.

Mindazonáltal arra is ki kell térnem, hogy az uniós polgárok jó közigazgatáshoz való joga, azaz a Charta 41. cikkében kikötött megfelelő ügyintézéshez való jog, itt összeütközésbe kerül a volt EU-s köztisztviselők 15. és 16. cikk szerinti szabadságaival. Ugyan adatvédelmi kérdésekben volt már rá példa, hogy az EUB a közérdekkel szemben az egyén javára döntött,¹⁶³ így a tájékozódás szabadsága alul maradt a személyes adatok védelmével, illetve a magán- és családi élet tiszteletben tartásával szemben.¹⁶⁴ Az *Omega Spielhallen* ügyben pedig arra találunk példát, amikor a közrend védelme túl felül a szolgáltatásnyújtás szabadságát.¹⁶⁵ Jelen esetben amellet kell érvelnem, hogy a köz érdekét szolgáló alapjog megfelelő érvényesülése elsőbbséget kell élvezzen az egyén szabadságával szemben. Tekintettel kell lennünk arra, hogy a jogkorlátozással negatíván érintett csoport viszonylag kevés személyből áll, velük szemben pedig az Európai Unió polgárainak összessége áll, akiknek joga van ahhoz, hogy ügyeit részrehajlás nélkül intézzék. Az elérhető haszon véleményem szerint mindenképpen meghaladja az okozott hátrányt. Így duplán megalapozott lehet a korlátozás, hiszen az nemcsak az Unió általános célkitűzéseinek védelmét és megvalósulását, de mások jogainak védelmét is megvalósítaná.

IV.2. De lege ferenda

Első érdemi változtatási javaslatként a lobbizás és az összeférhetetlenség megakadályozására használt türelmi idők rendezését kell megemlítenem. Mint azt a szabályozási háttér vizsgálatánál már láttuk a Bizottság, az EP, az EKB és az egyéb az EU alkalmazásában álló vezető tisztviselők esetében sem egységes ez az időszak. Érdemes hozzátenni, hogy ez nem csak a részletesen ismertett magatartási szabályok sajátossága, az eltérés egyéb, a téma szempontjából releváns intézmények és szervek esetében is megfigyelhető. Ezt a szemléletesség jegyében az alábbi táblázatban foglalom össze. A türelmi időszak melletti „L” vagy „T” betű előbbi esetén a lobbizásra vonatkozó tilalmat, utóbbinál a tájékoztatási kötelezettséget jelenti, amely lehetővé teszi az etikai szabályozás végrehajtójának a tevékenység megtiltását vagy korlátozását.:

---

¹⁶³ A Bíróság ítélete (nagytanács), Google Spain SL és Google Inc. kontra Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) és Mario Costeja González (C-131/12. sz. ügy)

¹⁶⁴ Verica TRSTENJAK: i.m. 141. o.

¹⁶⁵ A Bíróság (első tanács) 2004. október 14-i ítélete. Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH kontra Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn (C-36/02. sz. ügy)

2. táblázat: egyes intézmények és az EBB tekintetében fennálló türelmi időszakok¹⁶⁶

Intézmény, szerv vagy pozíció	Türelmi időszak (L/T)
Vezető tisztviselő	12 hónap (L) 2 év (T)
Európai Bizottság – Biztosok	2 év (L+T)
Európai Bizottság – Elnök	3 év (L+T)
Európai Parlament – Képviselők	Nincs
Európai Számvevőszék – Tagok	2 év (T)
Európai Központi Bank – Magas szintű szervek tagjai	6 hónap (L) 2 év (T)
Európai Beruházási Bank – Igazgatási Bizottság	24 hónap (T) és 24 hónap tiltás EBB finanszírozás igénylésére, maga, megbízója vagy munkáltatója részére

Ez a sokféleség nem feltétlenül jelent problémát, tekintve az ellátott feladatok diverz jellegét, ugyanezen okból nem javaslom az etikai szabályozás egyetlen közös jogforrás általi szabályozását sem. A hiba abban rejlik, hogy az Európai Parlament egyáltalán nem alkalmazza e jogintézményt. Az általánosan elmondható tehát, hogy az EP-nek is szükséges lenne a képviselőkre irányadó türelmi idő bevezetése, amely lobbizásra és tájékoztatási kötelezettségre is egyaránt kiterjedő lenne ideális esetben. Tekintettel főleg arra a tényre, hogy a képviselők mandátumuk lejártát követően havonta, legalább 6, de legfeljebb 24 hónapig átmeneti ellátásra (más jogforrásokban: átmeneti juttatás, angolul: *transitional allowance*) jogosultak, amely tiszteletdíjuknak megfelelő összeget foglal magában.¹⁶⁷ Ennek célja a mandátum lejártá és az új állás betöltése közötti időszak áthidalása.¹⁶⁸ A meghatározott célkitűzéssel némiképp ellentétesen új magánszektorbeli munka vállalása nem szünteti meg az ellátásra való jogosultságot. Ennek tudatában véleményem szerint teljes mértékben elvárható, hogy akár egyedileg meghatározva, az átmeneti ellátás időtartamához igazítva türelmi időszak kerüljön kiszabásra az EP szabályaiban.

További kérdésként merülhet fel, hogy elég „vaskosan” vannak-e meghúzva ezek az időszakok. Arra is figyelemmel kell lennünk, hogy az EP képviselőkhöz hasonlóan más

¹⁶⁶ A szerző saját készítése

¹⁶⁷ AZ EURÓPAI PARLAMENT HATÁROZATA (2005. szeptember 28.) az európai parlamenti képviselők statútumának elfogadásáról (2005/684/EK, Euratom) (továbbiakban: Képviselői statútum) 13. cikk

¹⁶⁸ Képviselői statútum (13) preambulumbekzdés

„magas rangú uniós közhivatalt ellátó személyek”, mint például a Bizottság elnöke és tagjai vagy a Számvevőszék elnöke és tagjai,¹⁶⁹ szintén részesülnek átmeneti juttatásban, maximálisan 2 évig.¹⁷⁰ Ehhez tartozik, hogy új keresőtevékenység végzése esetén az átmeneti juttatásból le kell vonni egy bizonyos összeget, hogy a köztisztviselőként keresett kvázi teljes bérét az újabb bér és az átmeneti juttatás összege ne haladja meg.¹⁷¹ Ebben az esetben továbbá meg is valósul az előzőekben említett feltétel, ahogy az a fenti táblázatban is látszik legalább 2 év türelmi idő hatálya alatt állnak a szabályozással érintett tisztviselők. A kíváncsi viszont visszafele is joggal felvethető, azaz amíg a megszorítás alkalmazandó rájuk, addig legyenek jogosultak átmeneti juttatásra. Ez az Európai Unió számára megnövekedett költségekkel járna, annak érdeke ezek alapján tehát, hogy a volt tisztségviselői minél előbb új állást találjanak, ugyanakkor tegyenek eleget a rájuk irányadó etikai kötelezettségeknek. Meggyőződésem mindezek alapján, hogy más jogterületekhez hasonlóan itt sem az a megoldás, hogy egyszerűen egy számot magasabbra változtatunk, hanem az, hogy a jelenlegi szabályokat hatékonyan betartatjuk és azok megszegőit megfelelően felelősségre vonjuk. Az Európai Számvevőszék által alkalmazott sávosan elmozdítható türelmi időszakok módszere például remek eszköz a döntések egyediesítésére, amelyet lehetőség szerint az összes érintett intézménynek és szervnek be kellene vezetnie.

Következő felvetésem ennek nyomán az etikai szabálysértések felderíthetőségét és az átláthatóság még magasabb fokát szolgáló rendszer bevezetése. A javaslat az EU-jogban már ismert koncepcióra épül. A piaci visszaélésekről szóló rendelet¹⁷² 11. cikke lehetővé teszi a piaci szereplők véleményére vonatkozó közvélemény-kutatások, úgynevezett piaci tapogatózások végzését. Ennek keretében a pénzügyi eszközök értékesítői akár bennfentes információt is közölhetnek potenciális befektetőkkel, amennyiben azt egy szigorú eljárás keretében teszik.¹⁷³ Ennek keretében, ha a piaci tapogatózást telefonon végzik, a beszélgetést rögzíteni kell. Amennyiben ettől eltérő csatornán folyik a kommunikáció, azt hangfelvétel vagy videofelvétel formájában, illetve ezek hiányában írásban kell rögzíteni.¹⁷⁴ Úgy vélem,

---

¹⁶⁹ A TANÁCS (EU) 2016/300 RENDELETE (2016. február 29.) a magas rangú uniós közhivatalt ellátó személyek javadalmazásáról (továbbiakban: Javadalmazási rendelet) 1. cikk (1)

¹⁷⁰ Javadalmazási rendelet 10. cikk

¹⁷¹ Javadalmazási rendelet 10. cikk (3) bekezdés

¹⁷² Az Európai Parlament és a Tanács 596/2014/EU rendelete (2014. április 16.) a piaci visszaélésekről (piaci visszaélésekről szóló rendelet), valamint a 2003/6/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2003/124/EK, a 2003/125/EK és a 2004/72/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről

¹⁷³ Dr. SÁRFY Katalin: Piaci tapogatózás: bennfentes információk átadása legálisan. <https://is.gd/wPVuMT> 2024.10.29.

¹⁷⁴ A BIZOTTSÁG (EU) 2016/960 FELHATALMAZÁSON ALAPULÓ RENDELETE (2016. május 17.) az 596/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletnek a piaci szereplők véleményére vonatkozó közvélemény-

hogy a bemutatott eljárás kisebb átalakításokkal alkalmazható lenne a lobbitevékenységet végzők és az Európai Unió tisztviselői közti találkozók átláthatóbbá tételére. A találkozót valamilyen formában rögzíteni kellene. Tekintettel az ilyen jellegű megbeszélések közzétételéről szóló bizottsági határozatra,¹⁷⁵ és annak 5. cikk szerinti rendelkezésére, miszerint „[n]em tehető közzé a megbeszélésen részt vevő (a szervezetek vagy önfoglalkoztató személyek nevében fellépő) személyek vagy (a kabinetek tagjai körén kívül eső) bizottsági tisztviselők neve, kivéve, ha ehhez ők egyértelműen hozzájárultak” ehhez hasonlóan az így felvett adatok semmi esetre sem lennének nyilvánosak. Ezeket bizalmasan kezelnék azok keletkezésének időpontjától a tisztviselő türelmi időszakának lejártáig. Az adatok megtekintésére az illetékes etikai bizottságnak és a szabályzat végrehajtásáért felelős személynek lenne joga, abban az esetben, ha az etikai szabályok megszegésének gyanúja áll fenn a tisztviselővel szemben. Ha jelen eljárás a piaci visszaélésekkel szembeni küzdelemben alkalmazható, akkor véleményem szerint a demokrácia és jogállamiság védelmének is megfelelő eszköze lehet.

A hatásos végrehajtás érdekében egy önálló etikai szerv felállítását is szükségesnek tartom, a végrehajtási felelősség fragmentációjának megszüntetése okán. Ez legfőképpen abban térne el a már létezőtől, hogy pontosan az lenne a funkciója, amelyet a jelenleginek kifejezetten megtiltottak: az Európai Unió összes intézményének, szervének és ügynökségének hatályos etikai szabályait alkalmazná egyedi ügyekben. Tagjait az Európai Unió intézményrendszerétől független személyek tennék ki, akiket szakmai hozzáértésük figyelembevételével a Bizottság jelölése alapján, az Európai Parlament választana meg. A testület ajánlásokat fogalmazna meg az egyes etikai szabályok végrehajtásáért felelős személyek számára, amelyeket kötelező jelleggel nyilvánosságra is hozna. Nyilvánvalónak gondolom, hogy a testület megfelelő működéséhez a lehető legszigorúbb összeférhetetlenségi szabályok hatálya alá kell azt vonni és függetlenségét pénzügyi eszközökkel támogatni, ezek részletes tárgyalását azonban terjedelmi okokból mellőzöm. A releváns szakirodalomban találhatók olyan művek, amelyek szintén támogatják egy hasonló etikai szerv felállítását az általam is vizsgált szempontoknak megfelelően, ezért úgy gondolom, hogy létrehozásának tudományos legitimációjáról alappal beszélhetünk.¹⁷⁶

---

kutatásokat végrehajtó, információt közzétevő piaci szereplőket érintő megfelelő szabályozásokra, rendszerekre és eljárásokra vonatkozó szabályozástechnikai standardok tekintetében történő kiegészítéséről 6. cikk

¹⁷⁵ A BIZOTTSÁG HATÁROZATA (2014. november 25.) a Bizottság tagjai, valamint a szervezetek vagy önfoglalkoztató személyek közötti megbeszélésekről szóló tájékoztatás közzétételéről (2014/839/EU, Euratom)

¹⁷⁶ Ld. Andrew SCHMULOW *et al*: i. m.

Végezetül általánosságban elmondható, hogy az Európai Unió intézményei és szervei által alkalmazott etikai szabályok megfelelő szankciórendszer nélkül maradnak, egyes esetekben még az aktív foglalkoztatottakkal szemben is, de legfőképp a már nem az állomány részét képező tisztségviselők tekintetében. Amennyiben olyan súlyos visszaélésről beszélünk természetesen fennáll a büntetőjogi felelősségre vonás lehetősége, illetve polgári eljárás kezdeményezése az Uniónak okozott esetleges károk, vagy egyéb jogsérelmek kapcsán. Az uniós apparátust elhagyók etikai szabályszegései azonban többnyire nem ütik meg ezt a szintet. Itt Cesare Beccaria gondolatait hívom elő, amelyeket ő a büntetőjogra vonatkozóan fejtett ki, de *mutatis mutandis* relevánsak: „A büntetés [c]élt ér, ha a baj, melyet okoz, nagyobb, mint a cselekményből származó haszon, s a baj ezen feleslegébe be kell tudni a büntetés elkerülhetetlenségét, és a büntetből várható előny elvesztését is.”¹⁷⁷ Ennek értelmében olyan rendelkezéseket kellene bevezetni, amelyek a nem aktív hivatalnokok etikai szabályszegéseit is valamilyen formában szankcióval sújtják. Egyrészt alkalmas lehetne a cél elérésére az, hogy a bizonyítottan etikai norma megsértésével szerzett jövedelmet az EU részére át kell engedni, illetve büntetésként ezen felül egy meghatározott pénzbírsággal sújtanak az érintettet. Másrészt ezzel együttesen vagy önálló formában is bevezethető lenne olyan rendszer, amely nem a volt tisztviselőt, hanem az őt alkalmazó céget szankcionálná amennyiben az olyan munkakörben alkalmazza, amely a tisztviselő türelmi időszakának hatálya alá tartozik. Ez jelentős visszatartó erővel rendelkezne és megállíthatná a jelenleg fennálló „tisztviselővásárlási” lázat, melynek folyamatát a rendellenességek körében részleteztem.

V. Következtetések

Az európai integráció a világon egyedülálló. Elvégre egy olyan politikai-gazdasági társulásról beszélünk, amely keretében a II. világháborúban még egymással harcoló felek, a konfliktus befejezését követő alig több mint 50 évvel már közösen a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség megteremtésén munkálkodtak.¹⁷⁸ Mára az Európai Uniónak 27 tagállama és 24 hivatalos nyelve van. Vannak esetek azonban, amikor a pénz beszél. Az EU nem megfelelően kialakított etikai rendszere lehetővé teszi, hogy tisztviselői a privátszektorban látszólag bármilyen effektív megkötés vagy korlátozás nélkül helyezkedjenek el. Azok a multinacionális vállalatok és érdekcsoportok, akik csak a tech

---

¹⁷⁷ Cesare BECCARIA, (TARNAI János szerk.): Büntett és büntetés. Révai Leo, Budapest 1887. 97. o.

¹⁷⁸ Az Európai Tanács következtetései – Tampere, 1999. március 15–16.

szektorban 2021 és 2023 augusztusa között átlagosan évi 113 millió eurót költöttek az Unió politikáinak befolyásolására¹⁷⁹ pedig nagy előszeretettel alkalmazzák őket. Ezek a cégek ezzel olyan erőforrásokhoz jutnak, amely még tőzsdei kimutatásaikban is meglátszik.¹⁸⁰ Hihetetlennek tűnő adat, hogy volt bizottsági tagok felvételének hírére, adott vállalatok tőzsdei értékelése, az egynapos hozamok súlyozott átlagát tekintve 0,75%-kal nőtt.¹⁸¹ A jelenlegi szabályok mellett lényegében nem lehet nyomon követni, hogy az EU-t elhagyó hivatalnokok betartják-e a forgóajtó-jelenséggel kapcsolatos kötelezettségeiket.¹⁸² Abban az esetben pedig, ha fény derül ilyen szabályszegésekre, érdemi szankció kiszabására nincs lehetőség.

Felettébb érdekes, már-már komikus helyzetet teremt a Bizottság azzal, hogy jogállamisági jelentéseiben következetesen számon kéri¹⁸³ a tagállamokat a forgóajtó-jelenség szabályozása kapcsán,¹⁸⁴ miközben az Európai Unió normarendszer sem megfelelő ebben a tekintetben. Legutóbbi 2023-as jelentésében Németország számára például az alábbi ajánlást tette: *„Szigorítsa a forgóajtó-jelenségre vonatkozó meglévő szabályokat a hatályban lévő különböző szabályok összhangjának javítása, a magas beosztású köztisztviselők jövőbeli foglalkoztatására vonatkozó engedélyek átláthatósága, valamint a szövetségi miniszterekre és szövetségi parlamenti államtitkárokra irányadó várakozási időszakok meghosszabbítása révén.”*¹⁸⁵ Említést érdemel továbbá, hogy a cseh, dán és magyar szabályokkal sincs megelégedve.¹⁸⁶

Az is megfigyelhető, hogy az intézmények csak nagyobb társadalmi nyomásgyakorlás hatására hajlandóak az etikai kérdésekkel foglalkozni. Ilyenkor általában valamilyen látszatrendelkezés meghozatalával nyugtatják meg a laikus közvéleményt. Ugyan folyamatos a nem kormányzati szervezetek (NGO-k), mint például a *Corporate Europe Observatory*, a *Transparency International EU* és a *Lobby Control* munkája a forgóajtó-jelenség megfelelő szabályozásának kialakítása érdekében, a valós eredmények még váratnak magukra.

¹⁷⁹ <https://is.gd/T6QvE2> 2024.10.30.

¹⁸⁰ Simon LUECHINGER, Christoph MOSER: i.m. 8-12. o.

¹⁸¹ Simon LUECHINGER, Christoph MOSER: i.m. 9. o.

¹⁸² Európai Számvevőszék: „Forgóajtó-jelenség”: lazák az uniós ügynökségekre vonatkozó szabályok.

¹⁸³ A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK 2022. évi jogállamisági jelentés

¹⁸⁴ A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK 2023. évi jogállamisági jelentés (továbbiakban: 2023. évi jogállamisági jelentés)

¹⁸⁵ 2023. évi jogállamisági jelentés

¹⁸⁶ U.o.

Tekintettel az EU egyre bővülő hatásköreire és polgárai életére gyakorolt egyre nagyobb hatásra, illetve a demokratikus elvekre, amely mentén működnie kellene, elvárható, hogy az elkövetkezendő időszakban, példát mutatva, olyan reformokat hajtson végre, amely etikai rendszerét ténylegesen működőképessé teszik. Kiemelendő, hogy a 2024-2029-es intézményi ciklusban követendő prioritások között szerepel a „szabad és demokratikus Európa” nevezetű célkitűzés. Ez többek között a jogállamiság előmozdítását és védelmezését, valamint a demokratikus reziliencia megerősítését is magában foglalja.¹⁸⁷ Bízom benne, hogy a jövőben megvalósul az ebben a dolgozatban részletezett problémák orvoslása, hiszen ennél már sokkal nagyobb léptékű változások is bekövetkeztek az Unióban. Minden felsorolt hiba ellenére véleményem szerint nincs szükség olyan drasztikus újításokra, amelyek lehetetlen feladattá tennék az itt felsoroltakat. Végezetül arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy „[a]ki az európai dolgok kapcsán nem hisz a csodákban, az nem realista.”¹⁸⁸

---

¹⁸⁷ Európai Tanács: A 2024–2029-es időszakra szóló stratégiai menetrend. <https://is.gd/oog5pA> 2024.10.30.

¹⁸⁸ Walter Hallstein, az Európai Bizottság első elnöke

Irodalomjegyzék

Könyvek, monográfiák és folyóiratcikkek:

Cesare BECCARIA, (TARNAI János szerk.): Büntett és büntetés. Révai Leo, Budapest 1887.

BLUTMAN László: Az Európai Unió joga a gyakorlatban – a Brexit után. HVG Orac, Budapest 2020.

Elise S. BREZIS, Joël CARIOLLE: Financial Sector Regulation and the Revolving Door in US Commercial banks. Springer, Cham 2016.

Elise S. BREZIS, Joël CARIOLLE: The revolving door, state connections, and inequality of influence in the financial sector. *Journal of Institutional Economics* 2019/4. sz.

Adam William CHALMERS *et al.*: In and out of revolving doors in European Union financial regulatory authorities. *Regulation and Governance* 2022/4. sz.

CHRONOWSKI Nóra: Mikor megfelelő az ügyintézés? Uniós és magyar alapjogvédelmi megfontolások* *Magyar Jog* 2014/3. sz.

David COEN, Colin PROVOST: Revolving doors. In: *The Palgrave Encyclopedia of Interest Groups, Lobbying and Public Affairs*. (Phil Harris, Alberto Bitonti, Craig S. Fleisher, Anne Skorkjær Binderkrantz szerk.) Palgrave Macmillan, Cham 2022.

David COEN, Jeremy RICHARDSON (szerk.): *Lobbying the European Union: Institutions, Actors, and Issues*. Oxford University Press, New York 2009.

Olivier COSTA: The European Parliament and the Qatargate. *Journal of Common Market Studies* 2024.

Ekaterini DESPOTOPOULOU: Those doors that keep revolving: reflections on a subject with hardly any case law. *ERA Forum* 2021/4. sz.

GÁRDOS-OROSZ Fruzsina: Az alapjogok korlátozása. In: JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós MENYHÁRD Attila – SULYOK Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*

Hussein KASSIM: Leadership in the Commission. In: *The European Commission of the Twenty-First Century* (Hussein KASSIM *et al.*). Oxford University Press, Oxford 2013.

Heike KLÜVER *et al.*: Legislative Lobbying in Context: Towards a Conceptual Framework of Interest Group Lobbying in the European Union. *Journal of European Public Policy* 2015/4. sz.

Simon LUECHINGER, Christoph MOSER: The European Commission and the revolving door. *European Economic Review* 2020/7. sz.

OSZTOVITS András (szerk.): EU-jog. HVG Orac, Budapest 2021.

Anne RASMUSSEN *et al.*: With a Little Help From The People? The Role of Public Opinion in Advocacy Success. Comparative Political Studies 2018/2. sz.

Andrew SCHMULOW *et al.*: Constructing an EU Ethics Oversight Authority A White Paper.

Verica TRSTENJAK: Limitations of Fundamental Rights in EU Law: Are Human Rights Absolute? European Review 2024/2. sz.

VÁRNAY Ernő, PAPP Mónika: Magyarázat az Európai Unió jogáról. Wolters Kluwer, Budapest 2023.

Max WEBER: Tanulmányok. Osiris Kiadó, Budapest 1998.

Jogszabályok, határozatok, megállapodások:

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

A BIZOTTSÁG (EU) 2016/960 FELHATALMAZÁSON ALAPULÓ RENDELETE (2016. május 17.) az 596/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletnek a piaci szereplők véleményére vonatkozó közvélemény-kutatásokat végrehajtó, információt közzétevő piaci szereplőket érintő megfelelő szabályozásokra, rendszerekre és eljárásokra vonatkozó szabályozástechnikai standardok tekintetében történő kiegészítéséről

A BIZOTTSÁG HATÁROZATA (2014. november 25.) a Bizottság tagjai, valamint a szervezetek vagy önfoglalkoztató személyek közötti megbeszélésekről szóló tájékoztatás közzétételéről (2014/839/EU, Euratom)

A BIZOTTSÁG HATÁROZATA (2018. január 31.) az Európai Bizottság tagjaira vonatkozó magatartási kódexről

A Számvevőszék tagjaira és volt tagjaira érvényes magatartási kódex

Az EKB vezető tisztségviselőinek szóló magatartási kódex (2022/C 478/03)

AZ ELNÖKSÉG HATÁROZATA (2023. április 17.) AZ EURÓPAI PARLAMENT VOLT KÉPVISELŐIRŐL

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/943 irányelve (2016. június 8.) a nem nyilvános know-how és üzleti információk (üzleti titkok) jogosulatlan megszerzésével, hasznosításával és felfedésével szembeni védelemlről

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU, Euratom) 2018/1046 RENDELETE (2018. július 18.) az Unió általános költségvetésére alkalmazandó pénzügyi szabályokról, az 1296/2013/EU, az 1301/2013/EU, az 1303/2013/EU, az 1304/2013/EU, az 1309/2013/EU, az 1316/2013/EU, a 223/2014/EU és a 283/2014/EU rendelet és az 541/2014/EU határozat módosításáról, valamint a 966/2012/EU, Euratom rendelet hatályon kívül helyezéséről

Az Európai parlament és a tanács 1023/2013/EU, EURATOM rendelete (2013. október 22.) az Európai Unió tisztviselői személyzeti szabályzatának és az Európai Unió egyéb alkalmazottaira vonatkozó alkalmazási feltételeknek a módosításáról

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 423/2014/EU RENDELETE (2014. április 16.) az Európai Unió tisztviselői és egyéb alkalmazottai díjazásának és nyugdíjának, valamint az azokra alkalmazott korrekciós együtthatóknak 2012. július 1-jétől kezdődő hatállyal történő kiigazításáról

Az Európai Parlament és a Tanács 596/2014/EU rendelete (2014. április 16.) a piaci visszaélésekről (piaci visszaélésekről szóló rendelet), valamint a 2003/6/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2003/124/EK, a 2003/125/EK és a 2004/72/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről

AZ EURÓPAI PARLAMENT HATÁROZATA (2005. szeptember 28.) az európai parlamenti képviselők státútumának elfogadásáról (2005/684/EK, Euratom)

Az Európai Unió Alapjogi Chartája

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés

Az Európai Unió tisztviselőinek személyzeti szabályzata

Az Európai Unióról szóló szerződés

DECISION OF THE EUROPEAN COMMISSION on Former Commissioner Günther Oettinger's post term of office professional activity as Director of 'Oettinger Consulting, Wirtschafts- und Politikberatung GmbH'

DECISION OF THE EUROPEAN COMMISSION on Former Commissioner Violeta Bulc's post term of office professional activities as regards her consultancy firm 'Vibacom'

Európai Beruházási Bank Igazgatási Bizottság Magatartási Kódex (2019. március 14-i verzió)

Európai Parlament Eljárási Szabályzat I. Melléklet: AZ EURÓPAI PARLAMENTI KÉPVISELŐK FEDDHETETLENSÉGGEL ÉS ÁTLÁTHATÓSÁGGAL KAPCSOLATOS MAGTARTÁSI KÓDEXE

EUSZ & EUMSZ közös 27. jegyzőkönyv

Intézményközi megállapodás (2021. május 20.) az Európai Parlament, az Európai Unió Tanácsa és az Európai Bizottság között a kötelező átláthatósági nyilvántartásról

Megállapodás az Európai Parlament, az Európai Unió Tanácsa, az Európai Bizottság, az Európai Unió Bírósága, az Európai Központi Bank, az Európai Számvevőszék, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Európai Bizottsága között az Európai Unióról szóló szerződés 13. cikkében említett intézmények és tanácsadó szervek tagjaira vonatkozó etikai normákkal foglalkozó intézményközi testület létrehozásáról

Strafgesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 13. November 1998.

Egyéb kiadványok és közlemények:

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK 2022. évi jogállamisági jelentés
A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK 2023. évi jogállamisági jelentés

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE Iránymutatás az összeférhetetlenségek költségvetési rendelet szerinti elkerüléséről és kezeléséről (2021/C 121/01)
Az Európai Parlament 2021. szeptember 16-i állásfoglalása az uniós intézmények átláthatóságának és feddhetetlenségének egy független uniós etikai szerv létrehozása révén történő megerősítéséről

Az Európai Tanács következtetései – Tampere, 1999. március 15–16.
Európai Beruházási Bank: 2020 Annual Report of the Ethics and Compliance Committee

Európai Ombudsman: Decision on how the European Commission manages ‘revolving door’ moves of its staff members (OI/1/2021/KR)

Európai Parlament Kutatószolgálat: Rules on 'revolving doors' in the EU.

Európai Tanács: A 2024–2029-es időszakra szóló stratégiai menetrend. <https://is.gd/oog5pA>
2024.10.30.

Jens CLAUSEN, Vicky CANN: Block the revolving door: why we need to stop EU officials becoming lobbyists. Alter-EU

Jens CLAUSEN: Revolving door provides privileged access. ALTER-EU. 2011.

Transparency International EU: Access All Areas – When EU politicians become lobbyists

Az EUB ítéletei:

AZ EURÓPAI UNIÓ KÖZSZOLGÁLATI TÖRVÉNYSZÉKÉNEK ÍTÉLETE (első tanács), 2014. október 15. Robert van de Water kontra Európai Parlament, F-86/13. sz. ügy

A Törvényszék ítélete (hetedik tanács), 2019. november 28. José Manuel Pinto Teixeira kontra Európai Külügyi Szolgálat, T-667/18 sz. ügy

A Bíróság ítélete (nagytanács), Google Spain SL és Google Inc. kontra Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) és Mario Costeja González, C-131/12. sz. ügy

A Bíróság (első tanács) 2004. október 14-i ítélete. Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH kontra Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn, C-36/02. sz. ügy

Internetes hivatkozások:

<https://is.gd/bbqSku> 2024.09.04.

Beat BALZLI: How Goldman Sachs Helped Greece to Mask its True Debt

<https://is.gd/U5YA2a> 2024.09.04.

<https://is.gd/oDOLih> 2024.09.04.

Anna ROGGENBUCK, Teodóra DÖNSZ-KOVÁCS: Soft landing: New high-level EIB ‘revolving door’ revelations suggest systemic issue persists <https://is.gd/KhxrIE> 2024.09.05.

Hannah BRENTON: Ombudsman investigates ‘revolving doors’ at ECB after senior economist leaves for US bank <https://is.gd/AQ0p5E> 2024.09.05.

<https://is.gd/IzgojQ> 2024.09.07.

<https://is.gd/iTW4Da> 2024.09.10.

<https://is.gd/OcxMQB> 2024.09.10.

<https://is.gd/6dqPP1> 2024.09.10.

<https://is.gd/mYzHTk> 2024.09.11.

OECD: Managing Conflict of Interest in the Public Sector. <https://is.gd/1sxts1> 2024.09.11.

OECD: Post-Public Employment. <https://is.gd/umhfBI> 2024.09.11.

<https://is.gd/aEgv1E> 2024.09.14.

<https://is.gd/fyoR23> 2024.09.15.

Mari ECCLES, Federica DI SARIO: EU anti-fraud office probes €200M loan to Budapest Airport <https://is.gd/0hOKoY> 2024.09.15.

<https://is.gd/kLkvNz> 2024.09.18.

<https://is.gd/ldrBep> 2024.09.21.

<https://is.gd/UdTVr0> 2024.09.22.

<https://is.gd/6nxNa3> 2024.09.22.

<https://is.gd/aUcvWI> 2024.09.22.

<https://is.gd/nW2yf0> 2024.09.22.

<https://is.gd/aUcvWI> 2024.09.22.

<https://is.gd/PS2T1e> 2024.09.22.

<https://is.gd/yMD0tB> 2024.09.22.

<https://is.gd/UJp8rb> 2024.09.22.

<https://is.gd/T3QrFC> 2024.09.23.

<https://is.gd/3aoYdL> 2024.09.23.

<https://is.gd/aUcvWI> 2024.09.24.

<https://is.gd/dvZchF> 2024.09.24.

OECD: Are Competition and Democracy Symbiotic? <https://is.gd/zLUZDy> 2024.09.25.

<https://is.gd/ck8jPx> 2024.10.01.

Ella JOYNER: Qatargate, one year on: EU corruption scandal still unsolved

<https://is.gd/GdNu6A> 2024.10.21.

<https://is.gd/Ef54As> 2024.10.21.

Jack POWER: Emily O'Reilly: Revolving door between EU and lobbying firms is 'soft corruption' <https://is.gd/AVq9Qc> 2024.10.21.

Amandine HESS: Former MEPs hunting for jobs: What are the EU's 'revolving doors' rules?

<https://is.gd/GFtnPG> 2024.10.24.

Dr. SÁRFY Katalin: Piaci tapogatózás: bennfentes információk átadása legálisan.

<https://is.gd/wPVuMT> 2024.10.29.

<https://is.gd/T6QvE2> 2024.10.30.